

Margery Kempen uskonnollinen maailmankatsomus
Naisten uskonnonharjoituksen kuvaaminen 1430-luvulla teoksessa The
Book of Margery Kempe

Elise Rantala
Pro gradu -tutkielma
Yleinen historia
Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos
Humanistinen tiedekunta
TURUN YLIOPISTO
Maaliskuu 2019

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Sisällysluettelo

1. Johdanto	1
1.1 Johdatus aiheeseen	1
1.2 Lähteistä	3
1.3 Metodit ja käsitteet	7
2. Tunteiden viestit Margery Kempen teoksessa	10
2.1 Mystiikassa koetut tunnetilat ja niiden vaikutus Kempen mystiikan kokemiseen	10
2.2 Näkyjen merkitys keskiaikaisessa yhteiskunnassa	15
3. Äiti vai neitsyt? Naisen roolien sekoittuminen teoksessa The book of Margery Kempe	23
4. Puhdasoppineisuuden rajoilla -mystiikan tuomat ongelmat	28
4.1 Pyhyiden ja harhaoppineisuuden välinen suhde	28
4.2 Näkyjen merkitys keskiaikaisessa yhteiskunnassa	39
4.3 Margery Kempen suhde kanonisoimisprosessiin	43
5. Lopuksi	48
Lähteet ja kirjallisuus	52

1. Johdanto

1.1 Johdatus aiheeseen

Englantilainen mystikko, Margery Kempe, syntyi noin vuonna 1373 Norfolkissa. Hän syntyi aikana, jolloin ihmisten lukumäärä oli vähentynyt huomattavasti Euroopassa mustan surman ja huonojen satovuosien myötä. Kuitenkin Norfolkissa ihmisiä oli huomattavasti enemmän verrattuna muuhun Englantiin. Maaperä oli parempaa, joten sadot olivat parempia kuin muualla maassa. 1300-luvulla Norfolkkiin pystytettiin uusia kirkkoja ja muutenkin Norfolk elpyi mustasta surmasta ja katovuosista paremmin muuhun maahan verrattuna. Margery Kempe syntyi silloiseen Bishop's Lynniin, nykyiseen King's Lynniin. Kaupunki oli ja on edelleen tärkeä satamakaupunki. Kaupungissa käytiin kauppaa muun muassa Hansaliiton kanssa.¹ Kempe syntyi kauppiasperheeseen. Hänen isänsä John Brunham oli hyvin toimeentuleva ja hän oli mukana myös politiikassa. Margery Kempellä oli siis hyvin turvattu lapsuus. Kempe naitettiin John Kempe -nimiselle miehelle ja he saivat 14 lasta, joista osa kuitenkin menehtyi hyvin nuorena. Nämä menetykset olivat raskaita ja vaikuttivat hänen myöhempään uskonnollisuuteensa.

The Book of Margery Kempe -teoksessa kiinnostukseni herätti Kempen oma uskonnollinen maailma ja hänen suhteensa muihin ihmisiin, sekä miten uskonto sekä hankaloitti että helpotti hänen elämäänsä. Kempen uskonnollisuus toi paljon skismaa sekä Margeryn että hänen miehensä välille, sekä myös muiden kaupunkilaisten ja Kempen välille.² Margery Kempen esitetään kirjassa matkustelevan paljon. Nämä pyhiinvaellusmatkat ovat kiinnostavia ja otakin joitakin esimerkkejä näiltä matkoilta, joten maantieteellisesti aiheeni menee myös Englannin ulkopuolelle, kuten Jerusalemiin ja Saksaan. Joissakin paikoissa hänet otettiin hyvin vastaan ja joissakin vihamielisemmin. Rajausten takia en voi perehtyä sen tarkemmin eri maiden yhteiskunnallisiin oloihin, mutta mietin kuitenkin syitä sille, miksi maallikkonainen, joka harjoitti mystiikkaa, oli joissakin paikoissa vihollinen ja joissakin taas ystävä. Aiheeseen liittyy läheisesti lollardismi, joka oli eräs harhaopin muoto. Kempeä syytettiin lollardismin harjoittamisesta, josta hän kuitenkin vapautui.³ Erilaiset harhaopit

¹ <http://www.historic-uk.com/HistoryMagazine/DestinationsUK/Kings-Lynn-Norfolk/>

² *The Book of Margery Kempe* 1436, kts, esim. Book I: 3:241-300.

³ *The Book of Margery Kempe* 1436, book I: 13.

uhkasivat tuona aikana katolisen kirkon asemaa ja horjuttivat yhteiskunnan perusteita.

Pohdin Margery Kempen teoksen avulla, miten mystiikan kokemus ilmenee teoksessa. Pääkysymykseni on, että miten mystiikan ja harhaoppineisuuden rajoja kuvataan teoksessa ja mitä ne kertovat tuon ajan henkilön uskonnollisesta kokemuksesta? Tarkoitukseni on löytää syy- ja seuraussuhteita, eli mitä siitä seuraa, kun Kempe esimerkiksi tuo uskonnollisuutensa voimakkaasti esille? Tietysti pystyn näkemään näitä syy- ja seuraussuhteita vain Margery Kempen kannalta katsottuna, siitä, mitä teoksessa on kirjoitettu ja katsottu tarpeelliseksi ottaa ylös. Teoksesta näen siis Kempen suhtautumisen yksityiseen uskonnon harjoittamiseen ja julkiseen elämään. Miten mystiikka näkyi hänen kehossaan ja miten hänen uskonnollinen käytöksensä vaikutti ympärillä oleviin ihmisiin hänen näkökulmastaan?

Teoksesta näen, missä menivät oikean uskon ja vääräuskoisuuden rajat keskiajan elämässä ja mitä se tarkoitti Margery Kempelle. Milloin Kempe oli mystikko ja milloin kerettiläinen? Missä menevät yhteiskunnassa toimivat rajoitukset liittyen naisiin ja naisiin liittyvään uskonnon harjoittamiseen. Olen pyrkinyt näkemään, miten Kempen ajattelumaailma muuttuu kirjan edetessä. Tuleeko hän kenties vaitonaisuudeksi asioista vai tuoko hän uskonnollisuuttaan koko ajan enemmän esille? Mystiikan ja harhaoppineisuuden suhde on mielenkiintoinen ja nämä asiat lomittuvat toisiinsa. Niitä ei voi aina erottaa ja niiden välistä suhdetta pohdin tässä tutkielmassa. Pohdin myös teoksessa esiintyviä sukupuolirooleja. Tutkin Kempen erilaisia rooleja hänen elämässään sekä perheen parissa että julkisuudessa. Pohdin, miten nämä roolit tulevat esille eri tilanteissa ja miten hänen uskontonsa oikein muovasi näitä rooleja. Näihin rooleihin liittyy myös äitiyden ja neitsyyden käsitteet.

Olen myös yrittänyt pohtia, mitkä olivat kirjan kirjoittajan motiivit kirjoittaessaan Kempen elämästä. Oliko kenties tarkoitus tehdä Margerystä pyhimys? Mitä keinoja teoksessa kuvataan Kempen käyttäneen, kun hän on vakuuttanut olevansa puhdasoppinen? Margery Kempeä ei koskaan korotettu pyhimykseksi. Tämä on mielenkiintoista, koska monet mystikot korotettiin pyhimykseksi. Miksi siis Kempestä ei ikinä tullut pyhimystä? Oliko hän kenties liian harhaoppinen ajatusmaailmaltaan, kuten hänen eläessään välillä häntä syytettiin tästä? Nämä ajatukset olen pitänyt mukana, kun olen lukenut teosta.

1.2 Lähteistä

Tutkimukseni aiheeksi olen valinnut Margery Kempen teoksen *The Book of Margery Kempe*. Kempe saneli teoksen 1430-luvulla, tarkoista vuosiluvuista ei olla varmoja, mutta hän kuitenkin suunnitteli kirjan kirjoittamista pitkään. Eräs vuosiluku, jolloin kirjan on arveltu olevan kirjoitettu, on 1436, jota käytän lähdeviitteissäni vuosilukuna. Etsiessäni englanniksi kirjoitettuja teoksia, tämä Margery Kempen teos osui silmään ja lähteen luonne on sen verran kiinnostava ja monimutkainen, että päätin valita juuri tämän teoksen. Se on naisen sanelema uskonnollinen teos, joka on kirjoitettu englanniksi ja joka keskittyy Margery Kempen elämän kuvaamiseen.

Kirja on editoitu ja siinä on mukana editoijan kommentteja ja osa sanoista on käännetty nykyenglannille. Se on jaettu kahteen osaan ja ensimmäinen osa on jaettu kahtia. Kirja ei etene selvästi kronologisesti kertoen Margery Kempen elämästä. Hän aloittaa kirjan kertomalla vaikeasta synnytyksestään ja siitä, miten hän päätyi kirjan kirjoittamiseen. *The Book of Margery Kempe* kertoo Kempen keskusteluista Jumalan kanssa ja hänen pyhiinvaelluksistaan. Margery Kempe ei ollut koko elämänsä mystikko, vaan hän oli mennyt naimisiin ja saanut lapsiakin ja vasta myöhemmin omisti elämänsä uskonnolle.⁴ Kirjaa lukiessa onkin mielenkiintoista seurata hänen uskonnollista elämäänsä ja miten se kehittyy kirjan edetessä.

Osa tutkijoista on ollut sitä mieltä, että kyseistä henkilöä ei koskaan ole ollut olemassa tai että kirja ei ainakaan ole hänen sanelemansa ja tämä tulee ottaa huomioon. Kirjan on ainakin väitetysti kirjoittanut mies, Margery Kempe itse kertoo kirjoittajan olleen pappi. Kirja kertoo kirjoittajan ja sanelijan maailmankuvasta ja mielipiteitä uskonnosta. Sitä tuleekin miettiä, että miten Kempen alkuperäinen ajatus on muuttunut kirjoittajan myötä, sillä kirjaan tulee väkisin myös kirjoittajan omia arvotuksia ja mielipiteitä. Kirja on tosiaan kirjoitettu englanniksi, jonka syytä myös pohdin. On otettava huomioon, että kieli on varhaisempi muoto nykyenglannista, joten sanojen merkitykset eivät ole samanlaisia kuin nykyenglannissa.

⁴ Staley 1996.

Kirjaa lukiessa on syytä pitää mielessä, että sen on hyvin mahdollisesti kirjoittanut mies, vaikka Margery Kempe teoksen olisi sanellutkin. Tämä teos siis voi hyvinkin pitää sisällään sen, mitä kirjan kirjoittanut mies halusi yhteiskunnan tietävän maallikkomystikosta. Kuitenkin tulee pitää mielessä, että se on oman aikamme ennakkokäsitystä, että keskiajan naiset olisivat halunneet muutosta patriarkaaliseen yhteiskuntaan. Monet miehet ovat hyvin voineet muuttaa käsitystään naisten luonteesta tavattuun pyhän naisen tai mystikon.⁵ Täten voidaan siis olettaa, että Kempen teoksen kirjoittaneen miehen ennakkokäsitys naisista on hyvinkin voinut muuttua hänen keskustellessaan Kempen kanssa, mutta emme voi varmasti tietää, mitä käsityksiä hänellä on ollut tai kuka hän edes on ollut, joten on vaikeaa tulkita tämän perusteella teosta. Toin tämän pointin kuitenkin esille, koska haluan tehdä selväksi lukijalle, että teoksen kirjoittajan henkilöllisyys ei siis ole mikään selvä asia ja tämä tulisi pitää mielessä tätä tutkimusta lukiessa. Vaikka viittaa Margery Kempeen niin nämä asiat, jotka hänestä on kirjoitettu, eivät ole täysin ensimmäisen käden tietoa.

Margery Kempe kuvataan kirjassa varsin oppineena, sillä hän käy väittelyitä papiston kanssa ja usein voittaakin nämä puolelleen. Kirjassa ei anneta selityksiä tai kuvailuja Kempen oppineisuudesta muuten, muuta kuin että hän ei osannut kirjoittaa. Kuitenkin hän tunsu teologiaa ja Raamattua.⁶

Nykytutkijoiden on välillä vaikeaa analysoida menneisyyden tekstejä, varsinkin mitä pidemmälle menneisyyteen mennään. Monet tutkijat välillä kysyvätkin, voidaanko nykytieteen termeillä ja teorioilla tutkia vaikkapa keskiajan tekstejä?⁷ Tässä piilee juuri historian kiehtovuus. Eri aikakausina ajateltiin eri tavoin ja me teemme tulkintamme aina omassa ajassamme. Tulkinta ei siis koskaan pohjautu vain menneisyyteen, vaan sillä on aina juurensa nykyajassa. Tutkija tutkii oman aikansa ehdoilla ja tämä on hyvä tiedostaa. Ronald Carter on pohtinut englannin kieltä ja tekstien eri merkitystasoja. Argumentaatiossa henkilöllä on selvä mielipide ja ajatukset, joista hän kertoo, toisin kuin narratiivissa, joka on pelkästään kerrontaa. Hän väittää, että argumentaatio on kielen tapa, joka on lähellä puhetta.⁸ Monet tutkijat ovat profiloineet Margery Kempen teoksen narratiiviksi, koska siinä esitetään henkilön elämää kertomuksen kautta. Teos on

⁵ McGinn 1996, 203.

⁶ The book of Margery Kempe 1436.

⁷ Hamilton 2013, 258.

⁸ Carter 1997, 76.

varmasti narratiivi, mutta teoksilla usein on monta identiteettiä. Harvoin ne lokeroituvat johonkin tiettyyn lokeroon. *The Book of Margery Kempe* ei ole pelkästään kerronnallinen teos, vaan siitä löytyy myös argumentoinnin piirteitä. Tekstin kirjoittajalla on täytynyt olla jokin tarkoitusperä, kun hän on lähtenyt kirjoittamaan teosta. Teoksessa näkyy ajoittain kirjoittajan mielipiteet.

Clarissa Atkins on pohtinut muun muassa sitä, miten ihmiset ovat kokeneet itsensä aikojen saatossa. Keskiajan ihmiset eivät ole ajatelleet itseään samalla tavoin kuin nykyihmiset ja esimerkiksi Margery Kempen kirjassa tulee hyvin vahvasti esille se, että kirjoittaja on ikään kuin rakentanut Kempen Jumalan ympärille. Kempen persoonaa muokkaa hänen uskonsa Jumalaan. Kirjoittaja on kuitenkin kokenut, että tästä henkilöstä kirjoittaminen on arvokasta ja hyödyttää muita kristittyjä. Atkins kirjoittaa omassa tutkimuksessaan mielestäni kiinnostavasti, että Margery Kempen teoksen oli tarkoitus peilata jumalallista toimintaa Margery Kempen omassa elämässä.⁹ Siksi kirja on mielestäni kiinnostava, sillä se kuvaa oman aikansa kristityn elämää keskiaikaisessa yhteiskunnassa.

Kirjan kertojana toimii Kempe, joka viittaa itseensä kolmannessa persoonassa. Paul Lehmann kertoo, että tämä tapa oli yleinen keskiaikaisissa elämäkertakirjoituksissa. Hän esittää, että erään kirjoittajan ääni ei tule näin ollen yhtä selvästi esille kuin jos olisi kirjoitettu ensimmäisessä persoonassa. Kirjoittaja ei siis halua tuoda esille omaa toimintaansa tai yrittää ymmärtää sitä. Lehmannin mukaan tämä ei ollut pääasia, kun tekstiä kirjoitettiin.¹⁰ Kempen teoksessa on otettava huomioon se, että Kempe ei itse ole kirjoittanut kirjaa. Saattaa olla, että kirjoittajan oli helpompi kirjoittaa kolmannessa persoonassa ja toisaalta tämä oli yleinen tapa muutenkin. Tuija Hovi kertoo mielestäni hyvin, että kun uskonnollista kokemusta kuvataan, kerronta heijastaa yksilöllisiä erityispiirteitä ja sitä, miten tarkasti henkilökohtaista elämää voi kuvata pysyen vielä yhteisönsä sisäpiirissä virallisen opin äärialueilla.¹¹ Margery Kempen elämää todella kuvataan siten, että käydään ääriajoilla, mutta kuitenkin vielä jotenkuten hyväksyttävissä rajoissa.

⁹ Atkins 1983, 23-24.

¹⁰ Lehmann 1953, 50.

¹¹ Hovi 2009, 390.

Koska tarkastelen teoksessa esiintyviä kuvauksia yksityisestä ja henkilökohtaisesta uskonnon kokemista sekä julkista oman uskonnollisuuden esiintuomista, niin luonnollisesti tulen tarvitsemaan tutkimusta, joka käsittelee tätä teemaa. Keskiajan yksityisyyttä ja omaelämäkertoja on tutkittu jonkin verran, esimerkiksi Paul Lehmann on tutkinut aihetta.¹² Margery Kempeä on tutkittu monesta eri näkökulmasta, varsinkin mystillistä puolta hänestä on tutkittu, kuten hänen näkyjään. Raymond A. Powell on kirjoittanut artikkelin myöhäiskeskiajan pietismistä, josta on varmasta hyötyä tutkimuksessani, kun mietin yksityistä uskonnonharjoittamista.¹³ Pietismi käsittää henkilökohtaisen uskonnollisuuden ja sen muodot. Tärkeintä on henkilökohtainen usko, joka on jokaisen yksityinen asia. Kun pietismi muodostui liikkeeksi, se nähtiin puhtasoppineisuutta vastaan. Puhtasoppineisuuden aikaa leimasi tarkka näkemys siitä, millaista uskon pitäisi olla. Pietismin ajatuksena oli, että tärkeintä ei ollut oman uskon näyttäminen muille ja uskolla koreilu tai sen esittäminen julkisesti. Varsinaisesti pietismi syntyi vasta 1600-luvulla, mutta sen piirteitä näkyi jo aiemmin.¹⁴ Mielenkiintoista on se, että Margery Kempeä on pidetty myös mielisairaana. On epäilty, että hän olisi kärsinyt skitsofreniasta, synnytyksen jälkeisestä masennuksesta ja psykooseista. Muun muassa Dale Peterson on tutkinut Kempeä tästä näkökulmasta katsoen.¹⁵ Itse en ota sen enempää kantaa siihen, oliko Kempe sairas mieleltään vai ei.

Anne Winston-Allen, joka on keskittynyt tutkimaan reformiaikaa, mutta myös aikaa ennen sitä, kertoo, kuinka mystikkojen näkemät näyt antoivat tien valtaan, joka ei olisi muuten heille avautunut. Näyt ja askeettisuus saattoivat nostaa mystikot jopa pappeja ylemmäksi, sillä koettiin, että he olivat suorassa yhteydessä Jumalaan. Winston-Allen jatkaa, kuinka naiset, joilta muuten evättäisiin teologian esittämisen yleisölle, saivat tehdä näin, koska Jumala oli heidät valinnut puhumaan puolestaan. Itkeminen ja rukoilu kovaäänisesti, asketismi ja paastoaminen olivat keinoja, joilla saatiin voimaa hillitä Jumalan vihaa. Winston-Allen esittää, että mystikot olisivat tehneet kapinaa kirkon tapaa estää naisia saarnaamasta ja puhumasta kirkollisista asioista.¹⁶ Herbert Grundmann taas esittää, että naisten uskonnolliset tarpeet eivät olleet täyttyneet, joten

¹² Lehmann 1953

¹³ Powell 2003.

¹⁴ MOT Oxford Dictionary of English: moderni Latina Pietismus, alkuperä tulee latinan sanasta pietas.

¹⁵ Peterson 1982.

¹⁶ Winston-Allen 2004, 207-208.

siksi mystiikka nousi ilmiöksi.¹⁷ Näiden tutkijoiden johtopäätöksistä voi siis huomata, että kun jonkun kansanryhmän ääni ei pääse kuuluviin, niin lopulta se kuitenkin löytää jonkin tavan vaikuttaa.

1.3 Metodit ja käsitteet

Lähteen lukemiseen käytän lähilukutekniikkaa ja käytän myös diskurssianalyysiä, sillä mystiikka ja uskonnollisen kokemuksen ilmaus tekstissä on mielenkiintoista ja vaihtelevaa, joten diskurssianalyysi on ollut tarpeen tutkimusta tehdessä. Olen tutkinut tekstissä ilmeneviä ilmauksia kerettiläisyydestä ja miten siitä puhuttavat diskurssit muuttuvat eri kohdissa ja Kempen omakohtaisen uskon ilmaisevat diskurssit ovat myös olleet tutkimuksen aiheena. Mikrohistoria on myös tärkeä keino tutkielmassani, kun otan esimerkkejä alkuperäislähteestäni ja teen yleistäviä päätelmiä tuon ajan yhteiskunnasta. Mikrohistoria antaa työvälineen, jolla olen voinut nähdä Margery Kempen tapauksessa asioita, jotka ovat olleet yleisiä ja toisaalta asioita, jotka teoksessa ovat olleet erilaisia kuin muualla. Taustatiedot asiasta antavat varman pohjan, joilla yksittäisiä tapauksia voidaan tutkia ja pohtia. Menneisyyden ihmisten tekoja on hyvin kätevää tutkia mikrohistorian avulla.¹⁸

Toisaalta pohdin yleisiä tuon ajan yhteiskunnassa tapahtuvia asioita ja teen päätelmiä, miten ne ovat vaikuttaneet teoksen kirjoittamiseen. Mikrohistoria metodina unohtaa usein, että kun tutkitaan yksilöä, ristiriidat ja epä johdonmukaisuudet ovat mukana jokaisessa yksilössä. Siksi pitää olla varuillaan, kun tehdään yleistyksiä. Tutkijan tulee ottaa nämä ongelmat huomioon ja antaa näiden ristiriitojen tulla esiin.¹⁹ Tulen myös ottamaan selvää muista samankaltaisista tuon aikaisista teksteistä, jotta olisi hieman vertailupohjaa. Toisaalta gradussani tulen käyttämään vain yhtä aineistoa, eikä tarkoitus ole tehdä vertailevaa tutkimusta, mutta muista teksteistä on kuitenkin hyötyä, kun pohdin, kuinka yleistä esimerkiksi jokin kirjoitustapa oli. *The book of Margery Kempe*-teoksessa ilmenevät diskurssit eivät ole ainutlaatuisia siinä mielessä, että mystiikka ja harhaoppineisuus olivat tuona aikana kietoutuneet muutenkin vahvasti yhteen, ja teoksia

¹⁷ Grundmann 1995, 134.

¹⁸ Magnússon & Szijártó 2013, 76.

¹⁹ Magnússon & Szijártó 2013, 123.

aiheesta kirjoitettiin tuona aikana melko paljon.²⁰

Mystiikka on keskeinen teema tutkimuksessani. Oxford dictionaries selittää mystiikan käsitteen seuraavasti käännettynä ”usko, että yhteys tai sulautuminen jumaluuteen tai absoluuttiin tai henkinen käsitys saavuttamattomasta järjestä voidaan hankkia mietiskelyn ja itsensä luovuttamisen kautta”²¹ Eli siis mystinen kokemus on ihmisen yhteys toiseen yliluonnolliseen ulottuvuuteen, Jumalaan.²² Philip Sheldrake kertoo, että henkisyyttä ja mystiikkaa ei pidä sekoittaa toisiinsa, henkisyys on laajempi käsite kuin mystiikka, joka on kristillisen henkisyyden eräs aspekti. Sheldrake esittää, että mystiikka on lahja Jumalalta ihmiselle, eikä jotain, mikä voidaan saavuttaa ihmisen omin ansioin. Mystikot ovat siis ihmisiä, jotka uskovat kristinuskoon ja harjoittavat sitä erityisen intensiivisesti.²³

Jotkut tutkijat eivät halua käyttää sanaa mystiikka puhuttaessa keskiajan uskonnollisesta hartaudesta. Esimerkiksi Bernard McGinn on sitä mieltä, että olisi parempi käyttää sanaa tietoisuus Jumalasta, kun puhutaan mystiikan kokemuksesta.²⁴ Käytän kuitenkin itse sanaa mystiikka ja mystinen kokemus selvyiden vuoksi. Toisaalta koen myös, että termi mystiikka on niin vakiintunut termi, että sen käytössä ei pitäisi olla vaikeuksia.

Anne Winston-Allen, joka on keskittynyt tutkimaan reformiaikaa, mutta myös aikaa ennen sitä, kertoo, kuinka mystikkojen näkemät näyt antoivat tien valtaan, joka ei olisi muuten heille avautunut. Näyt ja askeettisuus saattoivat nostaa mystikot jopa pappeja ylemmäksi, sillä koettiin, että he olivat suorassa yhteydessä Jumalaan. Winston-Allen jatkaa, kuinka naiset, joilta muuten evättäisiin teologian esittämisen yleisölle, saivat tehdä näin, koska Jumala oli heidät valinnut puhumaan puolestaan. Itkeminen ja rukoulu kovaäänisesti, asketismi ja paastoaminen olivat keinoja, joilla saatiin voimaa hillitä Jumalan vihaa. Winston-Allen esittää, että mystikot olisivat tehneet kapinaa kirkon tapaa estää naisia saarnaamasta ja puhumasta kirkollisista asioista.²⁵ Herbert Grundmann taas esittää, että naisten uskonnolliset tarpeet eivät olleet täyttyneet, joten

²⁰ Kts. esim. Franck, Sebastian: *Chronica: Zeitbuch und Geschichtsbibel* 1531.

²¹ <https://en.oxforddictionaries.com/definition/mysticism>: Belief that union with or absorption into the Deity or the absolute, or the spiritual apprehension of knowledge inaccessible to the intellect, may be attained through contemplation and self-surrender.

²² Hovi 2004, 383.

²³ Sheldrake 2013, 21-22.

²⁴ McGinn, 1996, 218.

²⁵ Winston-Allen 2004, 207-208.

siksi mystiikka nousi ilmiöksi.²⁶ Näiden tutkijoiden johtopäätöksistä voi siis huomata, että kun jonkun kansanryhmän ääni ei pääse kuuluviin, niin lopulta se kuitenkin löytää jonkin tavan vaikuttaa.

²⁶ Grundmann 1995, 134.

2. Tunteiden viestit Margery Kempen teoksessa

2.1. Mystiikassa koetut tunnetilat ja niiden vaikutus Kempen mystiikan kokemiseen

Tämä luku sisältää pohdintaa mystiikan kokemusta kehossa ja mystiikassa koettujen näkyjen tunnetiloja ja sitä, miten ympäristö vaikuttaa mystiikan kokemiseen. Erityisesti keskityn pelon kokemiseen, mutta pohdin myös myönteisten tunteiden kokemista. Teoksessa esitetyt pelkojen kuvaukset ovat tärkeitä, sillä ne kertovat Kempen uskonnollisesta kokemuksesta ja suhteesta Jumalaan. Tutkin myös esimerkiksi sitä, miten teoksessa kuvataan kipua ja kyyneleitä. Miten nämä kuvaavat sitä, miten kirjassa on tuotu ilmi Kempen suhdetta uskontoon? Kyyneleet ilmaisevat sekä negatiivisia että positiivisia tunnetiloja. Mielenkiintoista on myös se, miten teoksessa on esitetty muut ihmiset ja heidän suhtautumisensa Kempen tunneilmauksiin.

Pelon ja ahdistuneisuuden tunteet tulevat hyvin ilmi teoksessa eri matkoilla, joilla Margeryn kuvattiin käyneen. Kirjassa kerrotaan Margery Kempen purjehtineen pääsiäisviikolla ja ensin matka sujui hyvin, kunnes kahden yön ajan lauantaista alkaen Jumala koetteli laivaseuruetta myrskyllä. Margeryn kerrotaan olleen peloissaan ja rukoilleen Jumalalta, jotta Hän pelastaisi laivan uppoamiselta. Jumala nuhteli häntä, koska hän ei luottanut Jumalaan eikä Jumalan varjelukseen:

Al that I have hite the I schal trewly fulfillyn,
and I schal nevyr deceyvyn the. Suffyr paciently a while and have trost in my mercy.
Wavyr nowt in thy feith, for wythowtyn feith thu maist nowt plesyn me. Yyf thu woldist verily trostyn in
me and no thyng dowyntyn, thu maist han
gret comfort in thi self and mythist comfortyn al thy felaschep wher ye ben now alle in gret drede and
hevynes.²⁷

Kempen eläessä oli käynnissä sota-aika, joten matkustaminen oli epävarmaa ja toi varmasti paljon erilaisia pelkoja pinnalle. Toisaalta erilaiset luonnonilmiötkin olivat keskiaikaiselle matkustajalle välillä harmaita hiuksia aiheuttavia. Jumala joutui monta kertaa muistuttamaan Kempeä, että tämä sai matkustaa rauhassa, kunhan luottaisi Jumalan johdatukseen:

²⁷ The book of Margery Kempe 1436.

Why dredist the ther schal no man don non harm to the, ne to
 non that thu gost wyth. Therfor comferte thi man and telle hym ther schal no man hurte
 hym ne harmyn hym whil that he is in thi cumpany.²⁸

Kempen matkaseuralainenkin sai varmistuksen siitä, että matka sujuisi hyvin. Koen, että Margeryllä on tietynlainen asema ja jonkinlainen velvollisuuskin siitä, että matka sujuisi hyvin. Vaikka hän tarvitsi matkaseuraa, kuitenkin hänen asemansa oli tärkeä, sillä hänellä oli suora yhteys Jumalaan. Margery Kempe oli eräänlainen pyhä nainen, joka antoi arvokasta tietoa matkan sujumisesta ja hän antoi myös suojan matkatovereilleen, mikäli nämä luottivat häneen ja ennen kaikkea Jumalaan.

Pelko ja kipu kulkevat välillä käsi kädessä. Sen lisäksi, että pelko on luonnollinen ja hyvä asia, kivun tunne toimii myös samanlaisena opettavana asiana. Constance Classen kirjoittaa, että keskiajalla kipu toimi välillä hyödyllisenä asiana, eikä kivun katsottu aina olevan vain kärsimystä. Keskiajalla kipua käytettiin esimerkiksi kurinalaisen elämän noudattamisessa, opettamisessa, puhdistamisessa ja rankaisemisessa.²⁹ Margery Kempen tapauksessa pelko niin ikään toimii samanlaisena välineenä, eikä pelkästään vain tunnetilana. Pelko opettaa Margeryn luottamaan vain Jumalaan ja pelko opettaa myös kurinalaisuutta. Classen selittää, että sairaus ja kipu selittyivät joskus myös sillä, että Jumala oli valinnut tämän tietyn henkilön tähän asemaan, ei pelkästään hänen oman pelastuksensa vuoksi, vaan myös muiden. Siksi kipua ja kärsimystä voitiin pitää jopa meriittinä ja ymmärrettävänä uhrauksena ihmiskunnan puolesta.³⁰ Margery Kempen kokema pelko auttaa häntä ymmärtämään paremmin sitä, mitä Jumala häneltä haluaa ja toisaalta kun Kempe on päässyt yli pahemmasta pelostaan, hän voi auttaa paremmin muita ja rohkaisemaan matkaseuruuttaan. Pelon kokeminen on inhimillistä, mutta siitä pääsee yli, kunhan ymmärtää, mikä on suurin toive ja se yleensä sillä hetkellä on pelosta irti päästäminen. Pelkoa ei voi muuten vähentää kuin kohtaamalla sen ja sen pystyy kohtaamaan parhaiten Jumalan avulla ja Hänen avullaan.

Margery Kempe ei kuitenkaan kokenut vain pelkoa ja surua näyissään. Monesti hän oli liikuttunut onnesta ja ilosta, jonka Jumala oli hänelle suonut. Oma henkilökohtainen

²⁸ The Book of Margery Kempe 1436, book II: rivit: 307-309.

²⁹ Classen 2012, 60-61.

³⁰ Classen 2012, 62

vakaumus ei ollut vain kärsimystä vaan hyvinkin palkitsevaa, ja kirjassa tuodaan ennen kaikkea esille miten Margery jaksoi omistaa elämänsä Jumalalle ja elää hänen tahtonsa mukaisesti, vaikka tie oli välillä kivikoinen:

The sayd creatur lay ful stille in the chirch, heryng and undirstondyng this swet dalyawnce in hir sowle as clerly as on frende schulde spekyn to an other. And, whan sche herd the gret behestys that owr Lord Jhesu Crist behite hir, than sche thankyd hym wyth gret wepyngys and sobbyngys and wyth many holy and reverent thowtys.³¹

Kehollisena samaistumisena Kristukseen toimivat liikuttuminen ja itkeminen. Ne ovat merkkejä sekä yksityisestä hartaudesta että julkisesta uskonnon harjoittamisesta. Itkeminen kertoo samaistumisesta Jeesukseen ja lopulta Margeryn samaistumisesta täydellisesti Jeesukseen. Myötätunnon kyyneleet kertovat hänen sielunsa rakkaudesta Jumalaa kohtaan ja siten osoittivat Kempen ylväyttä ja hänen rukouksiensa tehokkuutta.³² Teoksessa kuvataan, kuinka Italiassa ollessaan Kempe yritti mennä synninpäästöön, mutta siitä ei meinannut tulla mitään kielimuurin vuoksi. Niinpä Margery sai synninpäästäjäkseen Johannes evankelistan. Tämän jälkeen Margery pyysi Jeesukselta, että hän soisi Margerylle lisää kyyneleitä, jotta hän voisi näyttää, kuinka vannoutunut hän oli.³³ Tämä teoksen kohta kertoo, kuinka Margery anoi kyyneleitä, jotta hän voisi näyttää todellisen rakkautensa ja hartautensa. Kyyneleet olivat siten myöhäiskeskiajan mystiikan piirissä hyvinkin toivottuja ja niillä oli erittäin suuri merkitys. Kyyneleet toimivat merkinä myös muille ihmisille, että kyseessä oli harras ja vannoutunut kristitty.

Myös Clarissa Atkinson on pohtinut liikuttumisen ja kyyneleiden merkityksiä. Hänkin mainitsee, kuinka kirjassa kerrotaan, miten Margery joutui monta kertaa puolustamaan uskoaan ja toistamaan, että hänen itkunsa ei ollut vain huomion hakemista. Margery ei pystynyt hallitsemaan itkuaan ja liikuttumistaan, sillä ne tulivat Jumalalta. Atkinson painottaa, että vaikka monet ärsyntyivätkin hänen mielenilmauksiinsa, monet tiesivät niiden arvon ja voiman. Ihmiset usein pyysivät Kempeä itkemään ja rukoilemaan puolestaan ja esimerkiksi kun tulipalo uhkasi kaupunkia, ihmiset pyysivät Margeryä rukoilemaan kaupungin puolesta ja pyytämään Jumalalta, että tämä sammuttaisi palon.

³¹ The book of Margery Kempe 1436, book I: rivit 5095-5098.

³² Beckwith 2005,84.

³³ The book of Margery Kempe, 1436: book I: I: 32: rivit 1867-1892.

Kun palo sitten sammui lumisateen vuoksi, ihmiset olivat tyytyväisiä. Mutta vähän ajan päästä hänen rukouksensa voima unohdettiin ja häntä syytettiin taas. Kristuksen kärsimyksestä johtuvat kyyneleet olivat myötätunnon ja empatian kyyneleitä, joiden katsottiin olevan paras lahja Jumalalta. Margeryn katsotaan tietäneen tämän. Kyyneleet olivat Jumalan lahja ihmiskunnalle ja Margery ei toivonutkaan muuta lahjaa Jumalalta. Kirjoittajan kuvailemat Margeryn väkevät tunnetilat vaihtelivat kiitollisuudesta vahvaan kuoleman pelkoon ja siihen, että hän haluaisi kuolla tämän rakkauden puolesta. Kempen kyyneleet toimivat stressin helpottajina ja kyyneleiden ja itkemisen avulla hän saa ulos kaikkia niitä tunteita, joita hän kokee. Toisaalta on myös ajateltu, että Kempen voimakkaat tunnereaktiot uskonnon ilmentämisessä ovat yhteiskunnan epävakuden peilejä. Hän eli aikana, jolloin ihmisiä kuoli paljon sairauksiin ja muutenkin sota-aika toi epävarmuutta.³⁴

Myös Sanok on huomannut, kuinka vaikeaa Margeryn henkistä tilaa on tulkita. Kirjassa kuvatut mielialanmuutokset ja käytöksenvaihtelut voivat ensinäkemältä näyttää syyttä, miksi näin on. Kun asiaa alkaa tarkastella lähemmin, voi huomata, miten nämä asiat kertovat itse asiassa tarkemmin ympäröivästä yhteiskunnasta ja muista ihmisistä. Teoksessa esitetty Kempen persoonallisuus ja käyttäytyminen olivat tuttuja myös monelle luostarissa elävälle naiselle. Vaikka hiljaisuuden katsottiin olevan naiselle sopivampi hartauden muoto kuin tunnereaktioiden ilmaisu, monet kuitenkin kokivat esimerkiksi itkemisen olevan merkki siitä, että ihminen rakasti Jumalaa. Erika Lindgren on huomauttanut, että mitä kovempaa melua pidettiin sen parempi. Kirjassa kuvataan, kuinka Kempe erään kirkon seremonian aikana tuntee syvää ahdistusta ja surua. Hän pyysi Kristukselta ymmärrystä ja henkistä tukea, jotta hän ymmärtäisi Jumalan sanan paremmin. Hän kuulee Jeesuksen äänen kauniina melodiana sielussaan:

*Crist Jesu, whos melydiows voys swettest of alle savowrys softky sowndyng in hir sowle.*³⁵

Hän saa tukea Jeesukselta näkyjen muodossa, tässä tapauksessa kuuloaistinsa avulla. Teoksessa kuvataan, miten Margery painiskeli omien syntiensä kanssa ja usein hänen pyrkimyksensä olla mahdollisimman hyvä Jumalan edessä aiheutti hänelle välillä suurta kärsimystä, ahdistusta ja surua. Robert Stanton esittää, että irstailun lisäksi ylpeys

³⁴ Riehle ja Scott-Stokes 2014, 256-258.

³⁵ The book of Margery Kempe 1436, Book I: I: 41: 2304-2309.

aiheuttaa Margerylle välillä päänvaivaa. Hänen aviomiehensä yrittää auttaa häntä pääsemään irti ylpeydestä, mutta Margery puolustautuu kertomalla sosiaalisesta statuksestaan. Stanton mainitsee, että palvonta merkitsee kirjassa usein Jumalan palvontaa eli sitä käytetään uskonnollisessa merkityksessä. Kuitenkin tässä kohdassa palvonta merkitsee sekulaaria toimintaa, ihmisen kunnioittamista ja esiintuomista. Teoksessa kuvataan Kempen tuovan yläluokkaisuutensa ilmi kerskailevalla tavalla. Stanton kertoo vielä, kuinka kateus on yksi synti, josta Margery pääsee irti. Aluksi hänet kuvataan olevan kateellinen naapureilleen, mutta lopulta kateus tulee ilmi vain siten, että muut ovat kateellisia hänelle.³⁶

Teoksesta tulee ilmi monesti, että Margery Kempe näkee näkyjä usein jonkin asian synnyttämänä, eli näyt eivät ilmaannu vain itsestään. Kempen näyissä tapahtumana ovat usein Raamatun tapahtumat, jolloin ne liittyvät esimerkiksi kirkossa nähtyihin ja kuultuihin saarnoihin ja muotokuvaan. Ulkoiset ärsykkeet saavat Margeryn usein liikuttuneeseen tilaan, joka on otollinen näkyjen näkemiselle. Kirjoittaja kuvailee, miten Margery Kempe näkee asiat aivan kuin hän itse olisi paikalla ja joskus hän jopa puhuu hahmoille. Esimerkiksi pääsiäisviikolla Margeryn kuvaillaan nähneen kirkossa pääsiäismessun aikaan näyn Kristuksen kärsimyksistä ja hän näkee kuinka Kristus viedään hautaan ja Magdalan Maria on paikalla, kuten Mariakin, Jeesuksen äiti. Myöhemmin Jeesus ilmestyy Marialle:

And than the creatur thowt that sche say owr Lady felyn and tastyn owr Lordys body
al abowtyn and hys handys and hys feet yyf ther wer ony sorhed er any peyne. And
sche herd owr Lord seyn to hys modyr, “Der Modyr, my peyne is al agoo, and now schal
I levyn for evyr mo”.³⁷

Tuska omasta syntisyydestä painoivat keskiajan kristittyä ja Margery Kempe ei ollut poikkeus. Teoksessa esiintyvät hänen pohdintansa omasta moraalistaan ja oikeasta polusta Jumalan luo ovat kirjan pääpaino ja kirja tuokin hyvin esille keskiaikaisen kristityn käsityksiä siitä, mikä on oikein ja mikä väärin. Toisaalta, vaikka pohdinnat synneistä ja pelko Jumalan tuomiosta ovat syvällä Margery Kempessä, hänessä voi kirjan mukaan nähdä kaikuja synneistä, joita hän ei välttämättä itse näe. Kempe ei ole

³⁶ Stanton 2010, 189-190.

³⁷ The Book of Margery Kempe 1436: book I: rivit 4667-4670.

synnitön ihminen, kuten ei ole kukaan ja kirjoittaja ei varmasti olekaan halunnut antaa täysin synnittömän ihmisen kuvaa. Teoksessa esitetyt Kempen pohdiskelut pätevät jokaiseen ihmiseen ainakin jollakin tasolla. Mieleeni tulee esimerkki seitsemästä kuolemansynnistä, joista ylpeys ainakin välillä selvästi nousee esille Margery Kempestä. Ylpeys ei lähde pois tekemällä hyviä tekoja, sillä ne vain lisäävät sitä.

Ehkä jollakin tavalla Margery Kempe koki olevansa parempi ihminen, sillä kuten teoksessa mainitaan, hän kuuli Jumalan äänen selvästi ja pyrki tekemään juuri niin kuin Hän halusi. Dyan Elliott kertoo, kuinka Kempe painiskeli syntiensä kanssa, joita hän ei ollut tunnustanut. Synnit ja pelko helvetistä ajoivat Kempen hulluuteen, josta Kristus hänet pelasti.³⁸ Tuska omasta syntisyydestä painoivat keskiajan kristittyä ja Margery Kempe ei ollut poikkeus. Myös Robert Stanton on pohtinut syntien merkityksiä Margeryn teoksessa. Hänkin nostaa eslle ylpeyden. Hän kertoo, kuinka Gregorius I listasi syntejä ja Gregoriuksen mielestä ylpeys oli pohjana muille synneille. Turhamaisuus on hyvin lähellä ylpeyttä ja Margeryn pyrkimys askeettisuuteen voidaan nähdä myös turhamaisena ja tientynlaisena itsensä korostamisena. Margery pyrkii pidättäytymään maallisesta ylpeydestä, mutta välillä hänet voidaan nähdä lipsuvan henkisen turhamaisuuden puolelle.³⁹

2. 2. Näkyjen merkitys keskiaikaisessa yhteiskunnassa

Tässä luvussa käsittelen sitä, miten The book of Margery Kempe-teoksessa kuvataan Margery Kempen eri rooleja esimerkiksi hänen avioliitossaan. Tutkin kirjoittajan kuvauksia Kempen suhtautumisesta avioliittoon. Pohdin Kempen kirjassa kuvattuja sisäisiä pohdintoja omista tunteistaan ja perhe-elämästään, varsinkin hänen avioliitostaan. Tähän liittyy vahvasti Margery Kempen kokema avioliitto sekä Jeesuksen kanssa ja maallisen aviomiehen kanssa ja näiden suhteiden vaikutus toisiinsa. Tutkin myös teoksessa esiintuotuja sukupuolirooleja. Otan selvää, miten Margeryn uskonto muovasi näitä rooleja ja millä tavoin teoksessa nämä eri roolit tulevat esille ja mitä niillä on yritetty saavuttaa. Otan esille myös muutaman muun tuon ajan mystikkoja, jotta Margeryn näyt saavat selvemmän kontekstin.

³⁸ Elliott 2009, 226-227.

³⁹ Stanton 2010, 191.

Margery Kempe ei ollut ainoa mystikko, esimerkiksi Ruotsin Birgitta ja Hildegard Bingeniläinen ovat monelle tuttuja. Mystiikkaa ei kuitenkaan harjoitettu vain naisten toimesta, vaan myös miehet kokivat mystisiä kokemuksia. Kuten Elizabeth Petroff mainitsee mystikkoja käsittelevässä artikkelissaan, mystikkojen kulta-aikaa on juuri vuosina 1100 -1450. Hän esittää, että tuona aikana mystikkoja tarvittiin enemmän ja usein eri aikoina juuri silloin kun kulttuuri kukoistaa, myös mystiikka ja mystiset kokemukset korostuvat. Toisaalta Petroff kertoo, että kaupungistumisen myötä mystiikalle oli ehkä enemmän tarvetta ja mitä pidemmälle aikakautta mennään, sitä enemmän kirkko kokee kriisejä, jotka myös vaikuttavat mystiikan nousuun.⁴⁰

Kirjan kirjoittamisen vuosikymmenenä Jeanne d’Arc poltettiin kerettiläisenä, joten naisten kerettiläisyys oli tapetilla tuona aikana. Satavuotista sotaa käytiin edelleen 1430-luvulla, mikä vaikutti voimakkaasti Ranskan ja Englannin väleihin ja epäsuorasti myös Margery Kempen elämään. Matkustaminen oli tuolloin epävarmaa, varsinkin naiselle ja sota ei yhtään helpottanut asiaa. Kempen ei ainakaan kerrottu käyneen Ranskassa. Poliitiikka vaikutti hyvin paljon uskonnolliseen tilanteeseen ja toisinpäin. Esimerkiksi Jeanne d’Arc taisteli englantilaisia vastaan ja puolusti ranskalaisia. Yhteiskunnan ollessa uhattuna, naisten ja miesten roolit usein vaihtuvat tai ainakin muuttuvat jotenkin. Jeanne d’Arc taisteli kuin mies ja puhui uskonsa puolesta tavalla, joka ei ollut yleisesti ottaen tuona aikana naisille sallittua.⁴¹ Yhteiskunnan järjestyksen muuttuessa naisten on helpompi ottaa erilainen rooli kuin yleensä. Kirkolla oli tällä alueella vielä vahva asema, vaikka monin paikoin kirkon toimintatapoja kritisoitiin. Monin paikoin teologit ottivat kantaa asioihin ja uudistivat ajattelutapoja, katolisuus sai uusia muotoja, kun erilaiset uskonnolliset lahkoja syntyi. Kauppiaat alkoivat rikastua yhä enemmän uhaten aateliston valtaa.

Tämä muutos näkyi myös ulkoisessa olemuksessa, kuten pukeutumisessa. Jeanne d’Arcin tapauksessa pohdittiin myös, tulivatko hänen näkynsä Jumalalta vai paholaiselta, kuten Margerynkin tapauksessa. Jeannen kerrotaan tulleen lopulta riippuvaiseksi näyistään, koska silloin kun hän ei nähnyt tai kuullut mitään, hän odotti kuumeisesti, milloin Jumala taas ottaisi häneen yhteyttä. Anne Llewellyn Barstow kertoo myös, että aikalaiset sekä Englannissa että Ranskassa ja muuallakin Euroopassa

⁴⁰ Petroff 1991, 37.

⁴¹ Gilbert 2005, 339; Crane 2002, 73-74.

tunsivat Jeanne d’Arcin maineen ja teot.⁴² P.R: Robins on tehnyt vertailevaa tutkimusta, ja verrannut Jeannen ja Margeryn elämää toisiinsa. Molemmat naiset joutuivat viranomaisten käsiin puhuessaan Jumalan puolesta. Kumpaakin syytettiin keretteläisyydestä ja he molemmat joutuivat inkvisition kuulusteluun. Robins kuitenkin esittää, että Jeannen näyt olivat paljon enemmän apuna politiikassa kuin Margeryn.⁴³ Kempeä ei ainakaan kirjassa kuvattu ottaneen kovinkaan paljon kantaa silloiseen politiikkaan, ainakaan suoranaisesti.

Mystikon elämää määrittä hyvin vahvasti uskonto, ja tämä vaikutusvalta ulottui jopa vaatteisiin. Jumala käski Kempen pukeutua valkoisiin vaatteisiin.⁴⁴ Valkoinen väri yhdistettiin tuolloin neitsyyteen ja puhtauteen, joten kun aikuinen naimisissa oleva nainen käytti tätä väriä, se aiheutti pahennusta.⁴⁵ Margery Kempen korkea moraalitulee myös ilmi hyvin konkreettisella tavalla, sillä hän päättää pukeutua vain valkoiseen. Valkoinen väri oli neitsyen väri, joten tämä aiheutti pahennusta kanssaihmisissä. Kempe kuitenkin halusi näyttää olevansa puhdas sielultaan ja olevansa Kristuksen morsian, puhdas ja viaton. Margery Kempe esitetään tapaavan papin, josta tulee hänen synninpäästäjänsä. Margery luopuu valkoisista vaatteistaan ja palvelee köyhää naista, jotta puhdistuisi synneistään:

I charge yow than that ye leve yowr white clothys, and
weryth ageyn yowr blak clothys. And sche dede hys comawndment. And than had
sche felyng that sche plesyd God wyth hir obediens.⁴⁶

Margery esitetään kirjassa vaatimattomana ja hänen esitetään auttavan köyhiä, aivan kuten pyhä Birgittakin.⁴⁷

Elliott tuo kirjassaan esille, että jotkut olivat sitä mieltä, että paholainen toimi hyvin usein kirkonmiehien ja oppineiden kautta. Osa vastusti naismystikkoja, koska he olivat helppo kohde paholaiselle. Heidät saatiin helposti väärälle puolelle.⁴⁸ Naistenhan uskottiin olevan heikommassa asemassa kuin miehet ja osoittivat usein

⁴² Barstow 1985, 31-32, 38-42.

⁴³ Robins 2013, 178.

⁴⁴ The book of Margery Kempe 1436, book I:15.

⁴⁵ Atkinsin 1983, 51.

⁴⁶ The book of Margery Kempe, I: 34 rivit 1969-1971.

⁴⁷ Kukita Yoshikawa 2007, 59.

⁴⁸ Elliott 2004, 264

luonteenheikkoutta. Elliott kertoo neitsyestä, jota kidutettiin ajatustensa takia. Hän uskoi olevansa synnitön ja hän uskoi, että ei pysty tekemään virheitä. Hän kuitenkin uskoi myös, että joutuu helvettiin uskomustensa takia.⁴⁹ Vertailun vuoksi Margery Kempeä ei kuvailtu missään teoksessa esiintyvässä kohdassa esiintyään synnittömänä tai puhtaana, vaan sitä vastoin painiskeli omien syntiensä tuomasta tuskasta. Kuitenkin hän pukeutui valkoiseen ja uskoi olevansa Kristuksen morsian, mikä on mielenkiintoinen vastakohta-asetelma. Kirjassa esitetään monia kohtia, jossa kirkonmiehet ovat kuitenkin Margery Kempen puolella. Esimerkiksi

And therfor, syster, I cownsel yow that ye dyspose yow
to receyvyn the gyftys of God as lowly and mekely as ye kan and put non obstakyl ne
objeccyon agen the goodnes of the Holy Gost, for he may gevyn hys gyftys wher he
wyl, and of unworthy he makyth worthy, of synful he makyth rygtful.⁵⁰

Munkki haluaa Kempen jatkavan oman uskonnollisuutensa ilmaisemista ja luottavan Jumalan armoon. Joidenkin mystikkojen fyysinen rakkaus Jeesukseen vahvisti kehon ja sielun välistä sidettä. Myös *The Book of Margery Kempe*-teoksessa kerrotaan, miten Margery Kempe koki olevansa Jeesuksen morsian ja kieltäytyi näin ollen sukupuoliyhdynnästä maallisen aviomiehensä kanssa.⁵¹ Hän myös fyysisellä tasolla koki itsensä ja Jeesuksen ruumiit yhdessä, ei pelkästään vain henkisellä tasolla.

Kempelle neitsyt Maria on tärkeä, pystyyhän hän samaistumaan Mariaan helposti, koska molemmat ovat äitejä. Toisaalta neitsyys on Kempelle myös tärkeä asia. Kukita Yoshikawa ottaa myös esille neitsyyden merkityksen Margerylle. Hän esittää, että Kempen pakkomielteinen asenne kehon puhtauteen heijastaa myöhäiskeskiajan henkistä ja moraalista virtausta, joka liittyi moraaliseen vääryyteen ja uhkaan avioliitossa tapahtuvaan seksuaaliseen kanssakäymiseen. Neljännessä lateraanikonsiilissa paavi Innocentius III korosti siveyden merkitystä vahvistakseen katolisen kirkon moraalista reformia. Toisaalta Yoshikawa ottaa myös esille, että Kempelle puhtaus merkitsi myös henkistä puhtautta. Kempen elämän päämääränä oli oman syntisyyden tunnustaminen ja toisaalta siitä pois pyrkiminen, oman itsensä hallinnoiminen. Margeryn toive elää

⁴⁹ Elliott 2004, 302.

⁵⁰ The Book of Margery Kempe 1436, book I: 18, rivit 940-943. Ks myös book I: osa 2: 52.

⁵¹ The Book of Margery Kempe 1436, book I: 3.

siveellisesti myös avioliitossa vahvisti tätä pyrkimystä.⁵² Siveellisyys ja kuuliaisuus ja jopa kärsimys ovat tärkeitä asioita, sillä ne pyyhkivät pois keholliset ja sosiaaliset synnit, jotta sielu pelastuisi.⁵³ Tämä voidaan nähdä tietynlaisena pyrkimyksenä hallita omaa elämäänsä ja tahtona elää niin kuin haluaa. Jotta Margery voisi päästä harmoniaan itsensä kanssa, oli tärkeää, että jokainen elämän osa-alue oli hänen päätettävissään. Elämää ei voi kokonaan hallita, mutta ainakin hänen sydämensä ja omatuntonsa olisivat puhtaita.

Claire Sponsler vertaa Magdalan Mariaa ja Kempeä. Maria ei ollut neitsyt, eikä hiljainen tai hyvin käyttäytyvä. Magdalan Maria oli aktiivinen ja näkyvä hahmo. Hän oli hyvin tunnettu ja pidetty Raamatun hahmo Kempen elinaikana ja on hyvin mahdollista, että Margery Kempen kirjan kirjoittaja on saanut inspiraatiota Mariasta kirjoittaessaan ja kuvaillessaan Kempeä. Marian hahmo antoi mahdollisuuden kääntää seksuaalisen himon henkisyuden tarkoituksiin, kuten Margeryn suhde Jeesukseen.⁵⁴ Carole Slade pohtii, miten transsendenssi eli aistikokemuksen ylittävä voi antaa luvan tässä maailmassa tapahtuvalle toiminnalle. Esimerkiksi liitto Jeesuksen kanssa antaa naiselle erilaisen roolin avioliitossa kuin maallinen avioliitto.⁵⁵

Monet mystikkonaiset olivat myös niin sanottuja Kristuksen morsiamia, kuten myös Margery Kempe. *The book of Margery Kempe*- teoksessa kuvataan hyvin läheistä suhdetta Margeryn ja Kristuksen kanssa. Kempe solmii lopulta avioliiton Jeesuksen kanssa, mutta jo sitä ennen suhde oli hyvin intiimi. Kirjassa kerrotaan Kempen vaikeuksista sovittaa yhteen maallinen ja taivaallinen avioliitto. Margery tahtoo lopulta lopettaa intiimin kanssakäymisen maallisen miehensä kanssa kokonaan, koska hän kokee pettävänsä Jeesusta. On selvää, että hän arvostaa Jeesusta ja pitää tätä ensimmäisenä aviomiehenään.

Usein mystikkoja arvostettiin, mutta mystikkoja seurattiin tarkasti kirkon toimesta, jotta harhaoppineisuus ei pääsisi leviämään. Margery Kempeä toisaalta arvostettiin, toisaalta häneen suhtauduttiin hyvin epäilevästi.⁵⁶

⁵² Yoshikawa , 13.

⁵³ Atkinson 1983, 42-43.

⁵⁴ Sponsler 2004, 1336-137.

⁵⁵ Slade 1991, 121-122.

⁵⁶ The book of Margery Kempe 1436, ks. esim. book I: osa 21 ja 24.

Vaikka Jeesus kuvataan kirjassa Kempn aviomiehenä, hän oli myös Margeryn paras ystävä ja ohjaa Margeryä oikeaan suuntaan silloinkin, kun muut hylkäävät Kempen ja kääntävät tälle selkensä. Andrea Janelle Dickens on havainnut, että rakkaus on kantava teema Kempen kirjassa. Vaikka tämä vaikuttaa yksinkertaiselta, se myös kertoo, että kirjoittaja on keskittynyt yhteen pääteemaan, eikä ole lähtenyt kirjoittamaan monimutkaista teologiasta kertovaa kirjaa. Dickens huomauttaa, että kirjassa joko Margery ei usko Jeesuksen väitteitä rakkaudesta tai ei osaa laittaa ohjeita käytäntöön. Tämä aiheuttaa huolta Kempen elämässä ja näin ollen aiheuttaa välillä syviäkin ristiriitoja.⁵⁷

Aiemmin mainittu neitsyt Marian kultti näyttää vaikuttaneen Margery Kempen hahmoon kirjassa. Neitsyyden ja hartauden korostaminen on tärkeää kirjassa, mutta Marialla oli keskiajalla muitakin merkityksiä. Hän oli parantaja, uskollinen ystävä ja ideaalinen äiti. Hänen kunniakseen vietettiin paastopäiviä, kirkkoja nimettiin hänen mukaansa ja kirjallisuudessakin hänet mainitaan useasti myöhäiskeskiajalla. Clifford Backman esittää, että lyhyen aikaa Maria oli ihmisten keskuudessa jopa suosittumpi kuin Jeesus. Toisaalta Jeesus sai paikkansa nopeasti takaisin, mutta uudessa roolissa. Hän oli lähestyttävämpi ja jopa rakastettavampi kuin aiemmin. Keskiajan alussa hän oli jopa hieman pelätty hahmo. Backman kertoo tämän viestineen siitä, että vaikka kirkko keskiajan kuluessa saikin enemmän valtaa ja muuttui organisoidummaksi, se ei tarkoittanut sitä, etteikö kirkko olisi säilyttänyt joustavuuttaan ja mukautuvuuttaan. Katolinen kirkko kuuli tavallisten ihmisten tarpeita ja mukautui niihin, vaikka voikin näyttää siltä, että kirkko ei juurikaan muuttunut.⁵⁸ *The book of Margery Kempe*-teoksessa voidaan nähdä näitä muutoksia ruohonjuuritasolla. Kempen näkyihin ilmaantuva Jeesus oli lempeä ja rohkaiseva ja Maria hartauden perikuva, johon Margery kuvataan luottaneen.

Kempen kuvataan liikuttuneen neitsyt Marian kuolemasta ja nähneen näyn tapahtumasta. Näyssä hän jopa puhuu apostoleille, joten näky ei ollut pelkkää näkemistä, vaan jopa interaktiivista. Hän puhuu myös Marialle rauhoittavasti:

⁵⁷ Dickens 2009, 170.

⁵⁸ Backman 2002, 361-364.

Dowtyr, alle thes sorwys that thu hast had for me and for my
blissyd sone schal turne the to gret joye and blys in hevyn wythowtyn ende.⁵⁹

Maria on tässä uskollinen ystävä, joka rauhoittaa Kempeä, kun hän suree. Margery Kempe, kuten monet muutkin keskiajan mystikkonaiset näkivät näkyjä ja kävivät keskusteluja pyhän Kolminaisuuden kanssa. Välillä roolin otti Isä tai poika ja välillä pyhä henki. Joskus kolminaisuus ilmestyy kokonaan ja yhdessä. Jeesus oli useasti Kempelle isä, mutta toisaalta välillä myös aviomies tai poika. Yhtenä esimerkkinä otan Mechthild Magdenburgilaisen, joka eli 1200-luvulla Saksassa. Hän oli mystikko ja pyhän kolminaisuuden morsian.⁶⁰

Kempe kuvataan selvemmin Jeesuksen morsiamena, vaikka kolminaisuus tulee kyllä välillä esille. Myös Julian Norwichlaiselle pyhä kolminaisuus oli tärkeää. Hän oli myös mystikko, joka eleli suurin piirtein samoihin aikoihin kuin Margery Kempe. Hänelle yhden persoonan voima tulee esille juuri kolminaisuudessa, ei ilman sitä. Jumalan olemukseen kuuluu liikkuvuus ja se, että siirrytään yhdestä persoonasta toiseen. Ne kuuluvat kaikki yhteen, mutta ovat kuitenkin eri persoonia. Tätä kutsutaan perikoreesiksi. Julian Norwich, toisin kuin Margery Kempelle, Kristus ilmentää myös kahta muuta persoonaa kolminaisuudesta.⁶¹ Myös pyhä Mechtilde näki näkyjä Jeesuksesta ja Mariasta. Hän vaikutti benediktiiniluostarissa Helftassa. Hän näki näkyjä, joissa hän on ottanut Marian paikan tai ainakin on yhtä tärkeä kuin Maria.⁶²

Margery Kempeä ei kuvata yhtä kunnianhimoisena siinä mielessä. Kempelle Maria näyttäytyy huolehtivana äiti-hahmona, joka antaa tukea. Vaikka kirjassa kerrotaan paljon Kempen kohtaamisista muiden ihmisten kanssa, hänen suhdettaan omiin lapsiinsa ei juuri käsitellä. Kolminaisuus ei kuitenkaan ollut ainoa asia, joka yhdistää Margeryä ja Mechtildeä. Myös Mechtilden sanotaan kirjoittaneen ensimmäisenä mystikkona omalla kielellään, eli saksaksi, vaikka tutkijat eivät olekaan täysin varmoja, kuinka paljon hän itse lopulta on kirjoittanut.⁶³ Mechtild kirjoitti teos-sarjan näyistään nimeltä *Das fließende Licht der Gottheit* englanniksi *The Flowing Light of Divinity*.

⁵⁹ The book of Margery Kempe 1436, book I, osa 2, rivit: 4153-4154.

⁶⁰ Riehle ja Scott-Stokes 2014, 254.

⁶¹ Riehle ja Scott-Stokes 2014, 217.

⁶² Voaden 2000, 109, 112.

⁶³ Poor 2004, 10-12.

Kansankielen merkitys 1200-luvulta lähtien keskiajan uskonnollisessa kentässä on kiistämätön. Kansankielen status ja sen merkitys teologiassa, varsinkin inkarnaatio-opissa, sekä kielipolitiikka yleensä nivoutuivat yhteen. Kansankielellä kirjoittamisella oli teologisia merkityksiä, äidinkieli voitiin linkittää teologisiin kantoihin ja keskusteluihin. Keskiäika- ja sukupuolentutkija Sara S. Poor selittää, että Mechtild kirjoitti saksaksi, koska ei osannut latinaa. Toisaalta osa keskiajan mystikoista kirjoitti kansankielellä vastatakseen kerjäläisjärjestöjen vaatimuksiin saada teologista materiaalia erityisesti naisille, jotka eivät olleet oppineita, eivätkä pystyneet lukemaan latinaa.⁶⁴

⁶⁴ Poor 2004, 17-19.

3. Äiti vai neitsyt? Naisen roolien sekoittuminen teoksessa *The book of Margery Kempe*

Tässä luvussa keskityn enemmän teoksessa kuvattuihin kohtaamisiin Margeryn ja hänen lastensa välillä ja myös siihen, minkälainen suhde Margeryllä oli neitsyyteen teoksen mukaan.

Kuten sanottu, teoksessa ei juurikaan kerrota Margeryn lapsista. Vain toisessa kirjassa esitetään tarina hänen pojastaan, josta tulee mieleen Raamatun tarina Tuhlaajapojasta. Margery Kempe rukoili poikansa puolesta, jotta tämä tulisi uskoon. Poika eleli hyvin säädyttömästi ja sen seurauksena poika sairastui, ilmeisesti lepraan. Margery Kempe ei sääli poikaansa, sillä hänen mielestään kyseessä oli Jumalan rangaistus pojalle.⁶⁵ Keskiajalla lepran ajateltiin olevan seurausta moraalisesta rappiosta ja varsinkin seuraus irstailusta. Usein lepraan sairastuneet erotettiin muusta yhteiskunnasta. Sairaus nähtiin olevan seuraus Jumalan tahdon rikkomisesta ja sen seurauksena uhka sosiaaliseen stabiliteettiin.⁶⁶ Lopulta poikakin taipui ja he rukoilivat yhdessä:

He preyid hys modyr of hir blissyng, and specialy he preyd
hir to prey for hym that ovr Lord of hys hy mercy wolde forgevyn hym that he had
trespasyd and takyn away that gret sekene for wech men fleddyng hys company and
hys felaschep as for a lepyr.⁶⁷

Kempeä ei kuvata siis minään perinteisenä lempeänä äitinä, vaan selvästi hän on omistanut elämänsä Jumalalle, ei lapsilleen. Hän odottaa myös lapsiltaan samanlaista omistautumista Jumalalle. Esimerkiksi Katrien Heene kuvailee, miten Raamatussakin kerrotaan miten Jumalan rakkaus on suurempaa kuin vahvinkaan ihmisten välinen rakkaus. Vahvin side on äidin ja lapsen välillä.⁶⁸ Heene kertoo myös tutkimuksessaan, miten pyhimykset ja pyhimysten äidit ovat huolissaan lastensa moraalisesta hyvinvoinnista. Heille on tärkeää, että myös lapset toimivat korkean moraalin mukaisesti, sillä lapset ovat kytköksissä myös itse äidin pyhyyteen. Monesti pyhimykset

⁶⁵ *The Book of Margery Kempe* 1436, book II: 1.

⁶⁶ Colwell 2002, 141-142.

⁶⁷ Kempe, Margery: *The Book of Margery Kempe*, book II, rivi 40-43.

⁶⁸ Heene 1997, 164-165.

ovat neitsyitä, joten äitiys on yleensä poissuljettu pyhimysten elämästä.⁶⁹ Tämän saman asian voi myös nähdä Margery Kempen elämässä. Hän pitää hyvin tärkeänä sitä, että hänen lapsensa ovat kuuliaisia Jumalan edessä, jotta hänenkin elämänsä pysyisi jollakin tavalla puhtaampana.

Vaikka Margery on äiti, hän ei kuitenkaan kerro paljon lapsistaan kirjassa. Tämä ei silti tarkoita sitä, etteikö hän olisi rakastanut lapsiaan, heidän mainitseminen ei vain ole pääasiassa kirjassa. Karen Cherewatuk mainitsee, että vaikka Kempen kokemuksia lapsista ei juurikaan kerrota kirjassa, naisten roolit tulevat kuitenkin hyvin esille. Näiden roolien kautta tapahtuu hänen kääntymisensä uskoon ja hänen lopullinen vakaumuksensa. Margery kuvataan Jeesuksen morsiamena, mutta hänet kuvataan myös hoitamassa Jeesus-lasta ja esimerkiksi auttamassa Marian äidin synnytyksessä. Koska Margery itse oli äiti, hänen oli helppo mukautua näihin rooleihin ja syventyä itse ja kokea itsensä näihin Raamatun tapahtumiin. Äidin rooli auttoi häntä menemään syvemmälle näihin tapahtumiin ja ymmärtämään paremmin Raamatun tapahtumia.⁷⁰

Erilaiset näyt ja merkit kertovat myös naisten erilaisista rooleista ja siitä, mitä naisilta odotettiin yhteiskunnassa. Demonien ilmestyminen, erilaiset merkit ja näyt tapahtuivat usein mystikkojen ollessa yksin. Donald Weinstein selittää, että tällaiset merkit olivat yleisimpiä naimismystikoilla kuin miesmystikoilla. Hän selittää, että naiset kasvatettiin erilaisiin rooleihin ja arvoihin. Jos naiset halusivat omistautua Jumalalle, he omistautuivat siihen koko hengellensä tai esimerkiksi parantamalla ja hoivaamalla sairaita. Usein nämä tapahtuivat luostarissa tai jossain muualla yksinäisyydessä. Weinstein ottaa esille sen eron, että usein juuri nuoret tytöt halusivat olla Jeesuksen morsiamia tai juuri naimisissa olevat naiset näkivät näkyjä demoneista. Hän kertoo, kuinka nuoret tytöt käyttivät tätä asemaa kilpenään, jotta eivät joutuisi naimisiin maallisen miehen kanssa tai kuinka naimisissa olevan naisen näyt kertoivat hänen kaipuustaan toisenlaiseen elämään.⁷¹ Monet näistä teemoista sopivat Margeryyn, sillä hän alkoi nähdä demonisia näkyjä lapsen synnyttyä, ehkä ne todella kertoivat hänen kaipuustaan toisenlaiseen elämään tai syyllisyydestä ja masennuksesta, kun ei saa sellaista elämää kuin on halunnut. Teoksessa kuitenkin ilmenee, että Margery vei tämän

⁶⁹ Heene 1997, 169.

⁷⁰ Cherewatuk 2009, 20-22.

⁷¹ Weinstein 1982, 220, 229.

kaipuun askeleen pidemmälle, hän ei vain ollut kodissaan tai lähtenyt luostariin vaan alkoi viedä uskoaan eteenpäin. Dyan Elliott toisaalta ajattelee, että lapsi haluaa matkia äidin hartautta, jolloin hänestäkin tulee harras uskova.⁷² On vaikea sanoa, voidaanko Margery laittaa tähän ryhmään, sillä emme tiedä hänen äidistään juuri mitään.

Margerylle oli tärkeää vakuuttaa myös oma miehensä omasta uskostaan, ei pelkästään vieraita ihmisiä. Margeryn suhde mieheensä on ongelmallinen, mutta vaikka hän välillä kokeekin avioliiton olevan ongelmallinen, hän käyttää sitä myös hyödykseen. Eräs tällainen esimerkki kirjassa koskee erästä Kempen kohtaamista Leicesterin tilanhoitajan kanssa. Leicesterissä Margery on pidätettynä ja syytettynä harhaoppineisuudesta jälleen kerran ja tilanhoitaja tulee katsomaan häntä. He juttelevat ja tilanhoitaja ei usko Margeryn saavan näkyjä Jumalalta ja uhkaa raiskata tämän. Margery vakuuttaa saavansa viestejä Jumalalta ja olevan naimisissa oleva nainen:

Sche seyde, "Ser, for the reverens of almythy God,
sparyth me, for I am a mannys wife."⁷³

Margery oli myös äiti, ja vaikka äitiys ei ole mitenkään suoranaisesti esillä kirjassa, jotkut tutkijat ovat sitä mieltä, että äitiys on kuitenkin tärkeä teema kirjassa. Tara Williams sanoo, että neitsyt Maria kantoi Jeesusta kohdussaan, joten myös Margery on tietyllä tapaa siunattu, sillä hänkin on kantanut lapsia kohdussaan. Äitejä pidettiin tuona aikana arvossa ja heillä oli enemmän auktoriteettia kuin muilla naisille, joten äitiys oli hyvin tärkeää ja arvostettua. Koska Kempe oli äiti, hän oli siunattu ja tämä tili antoi hänelle luvan puhua.⁷⁴ Kuitenkin vaikka hän usein osasi laittaa sanansa oikein, hän joutui silti usein vaikeuksiin sanojensa takia. Jeffrey J. Cohen kertoo, kuinka hänen mielestään teoksessa tuodaan esille se, että Margery usein tiedosti tämän ongelman. Hänen sukupuolensa ja murteensa toivat esille sen seikan, että hän ei ollut akateemisesti koulutettu, kuten useat hänen syyttäjistään ja vastustajistaan olivat. Nämä henkilöt ottivat hänen sanansa ja asettivat ne toisenlaiseen kontekstiin, usein häntä vastaan.⁷⁵

Roomassa ollessaan Margery vieraillee monilla pyhillä paikoilla, kuten moni muukin.

⁷² Dyan 1993, 212-213.

⁷³ The Book of Margery Kempe 1436, Book I osa 47; rivit 2645-2669.

⁷⁴ Williams 2010, 539.

⁷⁵ Cohen 2003, 158.

Ruotsin Birgittakin oli käynyt Roomassa, ja Margeryllä ja Birgitalla oli paljon yhteneväisyyksiä. Molemmat olivat naimisissa ja heillä kummallakin oli lapsia.⁷⁶ Kirjassakin Birgitta mainitaan ja Roomassa ollessaan Margeryn kerrotaan olleen siinä huoneessa, jossa Birgitta kuoli:

Sche was in the chawmbre that Seynt Brigypt deyd in, and herd a
Dewche preste prechyn of hir therin and of hir revelacyonys and of hir maner of
levyng.⁷⁷

Jumala halusi ottaa Birgitan aviopuolisokseen, jolloin Birgitta sai kyvyn kuulla henkilökohtaisesti Jumalan sanomaa ja viedä sitä eteenpäin. Myös Margerylle kävi osittain samalla tavalla. Kuten Yoshikawa kertoo, Kempe näyttää käyttäneen tätä samankaltaisuutta hyväkseen. Tällä tavoin hän sai lisävahvistusta näyilleen. Kempe näytetään Jumalan morsiamena, joka saa Jumalalta apua eri tilanteissa.⁷⁸

Vaikka kirjan mukaan äitiydestä oli hyötyä Margeryn elämässä, neitsyys oli kuitenkin se tärkeämpi juttu. Barbara Newman on ottanut esille kaksi tapaa, jolla neitsyyttä voidaan tarkastella keskiaikaisissa teksteissä. Ensimmäinen on henkinen neitsyyden muoto, joka tarkoitti sitä, että vaikka henkilö ei olisikaan fyysisesti ollut neitsyt, niin henkisesti hänen ajatuksensa olivat vain ja ainoastaan Jumalassa. Toinen on tietysti fyysinen muoto, joka sai yhä suuremman merkityksen keskiajan kuluessa. Newman kertoo, kuinka fyysisellä neitsyellä kuviteltiin usein olevan eräänlaisia yliluonnollisia voimia, kuten kuolemattomuutta ja neitsyen ruumiin säilymisen täydellisenä vielä kuoleamisen jälkeenkin. Neitsyys oli siis eräänlainen talismaani.⁷⁹ Ei siis ihme, jos monet tavoittelivat sitä ja tämä näkyy myös Margery Kempen teoksessa. Margery kuvataan olevan juuri tällainen henkinen neitsyt, joka tavoitteli koskemattomuutta, vaikka hän olikin naimisissa. Kirjassa kuvataan, kuinka Margery rukoili Jumalalta voimaa pysyä koskemattomana, jolloin Jumala käski hänen paastota. Tämän jälkeen eräänä päivänä Kempen mies taas yritti lähestyä vaimoaan, jolloin Kempe kuvataan huutaneen: Jeesus, auta minua! Tämän jälkeen Kempen mies ei enää pystynyt lähestymään vaimoaan tällä

⁷⁶ Bale 2015, xxii.

⁷⁷ The Book of Margery Kempe 1436, book I: 39: 2231-2233.

⁷⁸ Yoshikawa 2002, 40-42, 48.

⁷⁹ Newman 1995, 30-31.

tavoin.⁸⁰

Kirjassa annetaan ymmärtää, että Margery uskoi Jumalan pitävän vaimoja yhtä tärkeinä kuin neitsyitäkin.⁸¹ Laquita Higgs kertoo, että Margeryn usko muuttui samalla kun hän alkoi uskoa, että kolminaisuus on tärkeämpi kuin yksin Jeesuksen korostaminen omassa uskossaan. Jeesuksen morsian siis siirtyi kuvainnollisesti kolminaisuuden morsiameksi. Higgs esittää, että Margery lopulta löysi rauhan uskonnollisessa etsinnässään. Hän pystyi olemaan sekä äiti että neitsyt. Kempe löysi pyhän naiseuden olemuksen.⁸²

Vaikka voikin näyttää siltä, että avioliitto ei ensi näkymältä ole kovinkaan suuressa roolissa Margeryn elämässä kirjan mukaan, sillä on kuitenkin paljon vaikutusta siihen, miten Margeryn kuvataan käyttäytyneen ja toimineen. Teoksessa kuvattu Margeryn suhde Jeesukseen määrittyi hyvin vahvasti avioliiton sakramentin kautta. Myös äitiyden ja neitsyyden rajat ovat häilyviä, kuten teoksesta tulee ilmi. Kirjassa kuvattu Margeryn kutsumus olla mahdollisimman hyvä kristitty ja eräänlainen Jumalan sanansaattaja tulevat vahvasti ilmi erilaisten suhteiden kautta. Ilman muita ihmisiä hänen teoksessa ilmaistu uskonnollinen polkunsa olisi varmasti ollut hyvin erilainen.

⁸⁰ The Book of Margery Kempe 1436, book I: 9: 474-480.

⁸¹ The Book of Margery Kempe 1436, book I: 22: 1156-1205.

⁸² Higgs 1987, 61-62.

4. Puhdasoppineisuuden rajoilla -mystiikan tuomat ongelmat

4.1. Pyhyden ja harhaoppineisuuden välinen suhde

Tässä alaluvussa pohdin tarkemmin, mitä keinoja teoksen kirjoittaja on käyttänyt ilmaistessaan Margery Kempen puhdasoppineisuutta. Tässä luvussa kerron, miten mystiikan ja kerettiläisyyden suhdetta kuvaillaan kirjassa ja olen ottanut selville, miten nämä lomittuvat toisiinsa ja miten ne eivät ole täysin erillisiä toisistaan. Tässä alaluvussa pohdinkin tarkemmin, miksi näin oli ja mitä keinoja hän käytti vakuuttaessaan olevansa puhdasoppinen.

Nämä asiat tulevat helppoiten esille tilanteissa, joissa kuvataan, miten Margery kohtasi muita ihmisiä. Näissä tilanteissa tulee esille mystiikan ja harhaopin välinen suhde. Eräs tärkeä muiden ihmisten kohtaamisen foorumi Margery Kempelle olivat pyhiinvaellusmatkat, joiden aikana hän tapasi paljon ihmisiä. Tämän vuoksi on luontevaa ottaa esille esimerkkejä näiden ihmisten kohtaamisista ja siitä, miten Margery Kempeen suhtauduttiin näillä matkoillaan. Esimerkkejä on sekä maallikoiden että papiston kohtaamisista. Eri paikoissa häneen suhtaudutaan eri tavoin. Vaikka Kempe itse kokee olevansa Jumalan valittu siinä mielessä, että Jumala puhuu hänelle suoraan tai Jeesuksen kautta, ihmiset eivät välttämättä aina luota häneen ja pitävät hänen käytöstään hysteerisenä. Teoksessa tulee monta kertaa esille, miten Kempen ajateltiin olevan syvästi uskonnollinen vain ulkoiselta olemukseltaan, että hän ei oikeasti kuitenkaan käy keskustelua Jumalan kanssa. Esimerkiksi teoksessa on kohta, jossa Kempe paastoo, mutta lopettaa paaston, kun Jumala käskee hänen syödä. Ihmiset nauravat hänelle, eivätkä usko, että hänellä on suora yhteys Jumalaan: ”Than had sche many a scorne and meche reprefe for sche eete flesch ageyn.”⁸³

Teoksessa kerrotaan Kempen pyhiinvaellusmatkoista. Pyhiinvaellusmatkat olivat jokseenkin tavallisia keskiajalla ja niitä tehtiin monesta eri syystä. Monet tekivät niitä uskonnollisen vakaumuksen vuoksi. Kirjoittaja kuvaa Margeryn halunneen vahvistaa suhdettaan Jumalaan ja löytää uusia uskonnollisia puolia itsestään. Aina kuitenkaan kaikki ei sujunut aivan mutkattomasti. Englannissa kierrellessään häntä syytettiin

⁸³ The book of Margery Kempe 1436: book I: osa II: 66.

lollardismista ja hän pakeni Lontooseen.⁸⁴ John Wyclif oli 1300-luvulla elänyt uskonpuhdistaja, joka muun muassa kritisoi paavin valtaa. John Wyclif perusti lollardismin, joka oli eräs harhaopin muoto. Hän kritisoi papiston keräämää varallisuutta ja valtaa, ja hän kritisoi myös katolisen kirkon oppeja, muun muassa ehtoollisen ja muiden sakramenttien merkitystä. Tämän johdosta hän joutui kiistoihin kirkon kanssa. Hän myös korosti Raamatun merkitystä ja käänsi sen englanniksi. Hänelle kertyi vähitellen seuraajia, joita alettiin kutsua lollardeiksi.⁸⁵

The book of Margery Kempe- teoksessa usein kuvailtu Kempen tyytymättömyys papistoon ilmentää samaa asiaa kuin lollardismia harjoittavien ihmisten tyytymättömyys osoittaa. Lollardit uskoivat, että papit vieroittavat ihmiset Jumalan sanasta. Kempen teosta voidaan pitää tavallisen ihmisen pyrkimystä lähentää ihmisiä ja Jumalaa, ja papiston kritiikkiä häntä kohtaan pyrkimyksenä vaientaa Kempen ääni ja estää ihmisiä kuulemasta Jumalan sanaa. Mary Morse kertoo, kuinka nämä tapahtumat ja kohtaamiset vahvistavat Kempen asemaa hengellisenä opettajana. Kritiikki ja kerettiläisyyssyytökset olivat ehkä epämiellyttäviä, mutta ne kuitenkin omalla tavallaan vahvistivat hänen oikeaoppineisuuttaan ja hänen henkilökohtaista vakaumustaan. Morse esittää, että Margeryn näyt ja poikkeava käytös tekivät hänestä poikkeuksen tuon ajan uskonnollisella kentällä ja hänen pyrkimyksensä siveellisyyteen, vaikka hän olikin naimisissa, teki hänestä sosiaalisesti poikkeavan ihmisen. Hän oli kuitenkin eräänlainen uskonnollinen auktoriteetti, jota kuunneltiin. Lollardismi teki hänelle siinä mielessä palveluksen, sillä ilman tätä vertailukohta hänen olisi voinut olla vaikeampi todistaa olevansa oikeaoppinen.⁸⁶

Lontoossa käydessään Kempe kuvataan käymässä keskustelua monien oppineitten miesten kanssa, joista monet olivat vaikuttuneista hänen teologisesta tuntemuksestaan.

Ther wer
men of lawe seyde unto hir, "We han gon to scole many yerys, and yet arn we not
sufficient to answeryn as thu dost. Of whom hast thou this cunnyng?" And sche seyde,
"Of the Holy Gost."⁸⁷

⁸⁴ The book of Margery Kempe 1436: book I: osa II: 55.

⁸⁵ Tanner 2008, 148.

⁸⁶ Morse 2003, 37-39.

⁸⁷ The book of Margery Kempe 1436, I:II: 55: 3197-3200.

Kirjoittaja kuvaa Margeryn luottavan täysin Jumalaan, joka antaa hänelle viisautta vastata täysin puhtaasti sydämestään ja vakuuttaa kuuntelijat hänen viisaudestaan. Jennifer Summit kertoo kirjassaan, miten Kempe kuvataan tajunneen, että hänen ei tarvitse ostaa aneita, jotta hänen sielunsa puhdistuisi synneistä, vaan pelkkä rukoilukin auttaa. Summit kertoo miten Jeesus puhui Kempelle ja sanoi, että meditaatio ja rukoilu ovat Jumalan silmissä arvokkaampia kuin aneet tai ruumiilliset teot.⁸⁸

Yksinäisen naisen ei ollut soveliasta matkata yksin, joten siksi Kempe pyrkii lyöttäytymään pyhiinvaellusseurueiden matkaan.⁸⁹ Hänen käytöksensä oli kuitenkin monesti liioittelevaa ja sen aikaisten normien mukaan sopimatonta, joten hänet usein hädettiin seurueesta. Hän joutui matkoilla monenlaisiin selkkauksiin, joista hän kuitenkin selvisi puhumalla ja vakuuttamalla ihmiset omista hyvistä tarkoituksistaan. Gerda Lerner kertoo, kuinka Kempen käytös oli usein ristiriidassa siihen, millä tavalla mystikot yleensä käyttäytyivät. Mystikot olivat yleensä introverteja, syvästi mystiikkaan paneutuneita luostarinaisia.⁹⁰ Myös Prudence Allen kertoo, kuinka Kempe yleensä sai häntä syyttäneet ihmiset puolelleen. Allen esittää, että miehet, jotka työskentelivät syyttäjinä ja esimerkiksi pidättivät naisia, pitivät kiihkeän uskonnollisia naisia vaarallisina ja pettävinä. Allen kuitenkin pitää Margery Kempen tapausta erilaisena. Kempe pidätettiin yhdellä matkallaan, jolloin häntä syytettiin lollardismista. Kempen onnistui kuitenkin vakuuttaa syyttäjät viattomuudestaan. Prudence Allen muistuttaa kuitenkin, että kaikki syyttäjinä toimineet miehet eivät olleet aina naisia vastaan, vaan monet myös puolustivat heitä. Tietty tapa kohdella naisia ei myöskään liity vain johonkin uskonnolliseen ryhmään, Allen ottaa esimerkiksi dominikaanit, jotka sekä puolustivat että vastustivat naisia, joita syytettiin kerettiläisyydestä.⁹¹

Kun Margery Kempe pidätettiin, hänen tuli vastata kysymyksiin, jotta voitaisiin todeta, onko hän kerettiläinen vai ei:

Than sche seyde, "Serys, I beleve in the sacrament of the
awter on this wyse, that what man hath takyn the ordyr of presthode, be he nevyr so

⁸⁸ Summit 2000, 131-132.

⁸⁹ Lerner 1993, 84.

⁹⁰ Lerner 1993, 85.

⁹¹ Allen 2005, 530-531.

vicyows a man in hys levyng, yyf he sey dewly tho wordys ovyr the bred that owr Lord Jhesu Criste seyde whan he mad hys Mawndé among hys disciplys ther he sat at the soper, I beleve that it is hys very flesch and hys blood and no material bred ne nevyr may be unseyd be it onys seyde." And so sche answeyd forth to alle the artycles as many as thei wolde askyn hir that thei wer wel plesyd.⁹²

Margery Kempe toteaa tässä, että hän uskoo täysin ehtoolliseen, joka oli yleinen kysymys, kun oltiin oikeudessa harhaoppineisuudesta. Tässä hän sanoo uskovansa, että ehtoollisella todella nautitaan Kristuksen verta ja lihaa, eikä vain vertauskuvallisesti, kuten monet harhaoppineet uskoivat. Kempen syyttäjät olivat tyytyväisiä Margeryn todistukseen, joten hän selvisi tästä koettelemuksesta puhtain paperein.

Margery Kempe matkusteli paljon ja puhui paljon omista kokemuksistaan sekä teologiasta muiden ihmisten kanssa myös ulkomailla. Myös se, että Kempe puhui näistä asioista avoimesti ja toi uskoa selkeästi esille yhteiskunnassa, vaikutti siihen, että hänet koettiin uhkana. Yleensä naiset eivät saaneet puhua teologiasta yleisölle ja elämän tehtäväksi valittiin joko äitiys ja kotona oleminen tai luostariin meneminen. Luostarissa naiset olivat luostarien muurien sisäpuolella ja jopa abbedissoilla oli vain harvoja oikeuksia. Naiset saattoivat olla vallankahvassa jonkin aikaa, kunnes saatiin sopiva mieshallitsija.⁹³ Margery Kempe oli liikaa esillä ja esiintyi enemmän, kuin mitä naiselle oli suotavaa.

Dyan Elliott tuo esille mielenkiintoisen aspektin, että yksilön maine keskiaikaisessa yhteiskunnassa määrätti sen, koettiinko ihminen hyvyden perikuvana vai harhaoppineena. Monesti yhteisö antoi vinkkiä siitä, kuka oli harhaoppinen ja yhteisö saattoi vaikuttaa hyvinkin paljon lopputulokseen ja yksilön tuomioon. Kirkonmiesten ja maallikoiden välinen suhde ja yhteisymmärrys vaikuttivat esimerkiksi pyhimysten kanonisointiin varsinkin varhaiskeskiajalla.⁹⁴ Keskiaikainen yhteiskunta oli siis hyvin yhteisökeskeinen ja yksilön uskonharjoitus ei ollut pelkästään yksilön oma asia, vaan hyvin voimakkaasti yhteisön määrittelemä ja muokkaama. Mielestäni Margery Kempenkin asemaan yhteisö vaikutti paljon ja vaikka mystiikka oli sinänsä yksilön sisimmästä lähtöisin, lähtökohdat sille olivat yhteisön laatimia ainakin jossakin määrin

⁹² The Book of Margery Kempe 1436, I: II: 48, rivit 2699-2709.

⁹³ Woods 1991, 3.

⁹⁴ Elliott 2009, 119-121.

ja Kempen uskonnollista maailmaa yhteisö muokkasi paljon ja ainakin toi siihen uusia aspekteja. Kempe ei missään vaiheessa ollut yksin ajatustensa kanssa, vaikka kävikin paljon keskustelua mielessään ja vaikka hänellä ei välttämättä ollut niin paljon vaikutusvaltaa, kuin kirkon määrittelemillä naismystikoilla, kuitenkin yhteisö määritti paljon hänen maailmaansa.

Roolimallit naisille tulivat usein suoraan Raamatusta tai pyhimyksistä. Miten naisen tuli käyttäytyä, sen määräsi lopulta kirkko. Myös negatiiviset esimerkit tulivat usein Raamatusta, esimerkiksi Eeva, joka tarjosi Aatamille kielletyn hedelmän. Eileen Power esittää, että kerettiläisten naisten uskottiin olevan tyytymättömiä omaan kohtaloonsa, johon he olivat syntyneet.⁹⁵ Usein naisten vioista puhuttaessa sävy oli hyvin misogynistinen.⁹⁶

Köyhille omistautuminen liittyy kuuliaisuuteen ja kirjassa kerrotaan, miten Margery tunsu mielihyvää, koska hän tunsu tekevänsä niin kuin Jumala hänen tahtoo tekevän. Kaiken takana on pyrkimys olla mahdollisimman hyvä kristitty. MacKendrick esittää, että kuuliaisuus ja tottelevaisuus, ja siihen pyrkiminen, on eräänlaista epätäydellisyyttä, vaikka henkilö pyrki täydellisyyteen. Jatkuva tottelevaisuuteen pyrkiminen on taistelua oman tahdon kanssa. Jos taas henkilö on täysin kuuliainen, hänellä ei ole omaa tahtoa, jolloin hän on täysin yhtydessä siihen suurempaan voimaan, jolloin kuuliaisuutta ei edes tarvita. MacKendrick kertoo, että tämän vuoksi kuuliaisuus on mielenkiintoinen ilmiö epätäydellisyytensä vuoksi.⁹⁷ Tulkitsen, että Margery Kempen viehätytys tämän teorian mukaan onkin siinä, että hän käy jatkuvaa sisäistä kamppailua. Kempeä ei esitetä täydellisen kuuliaisena, vaan näin hän on lähempänä ihmisiä, jotka kamppailevat samanlaisten asioiden kanssa. Kirjoittaja on halunnut tuoda käytännönläheisen näkökulman asiaan, josta on ennen kirjoitettu hyvin eri tavoin. Kirjoittaja tuo omia ratkaisujaan esille siinä, miten hän kertoo, miten Margery selvisi koettelemuksistaan uskonsa avulla.

Margery Kempeä ei pidetty pelkästään uhkana katoliselle kirkolle, muutenhan hänet olisi luultavasti teloitettu tai ainakin laitettu vankilaan. Tämä kertoo siitä, että hän myös

⁹⁵ Power 2012, 22.

⁹⁶ Misogynia, naisviha.

⁹⁷ MacKenrick 2014, 36.

vakuutti monet ihmiset uskonsa puhtaudesta, ja varsinkin pyhiinvaellusmatkoilla monet korkea-arvoiset kirkonmiehet ottivat hänet iloisesti vastaan. Esimerkiksi kirjassa on kohta, jossa Margery kuvataan pitävän valkoisia vaatteita ja erään papin puuttuvan tähän ottamalla Kempen puvun kauluksesta kiinni ja kysyvän miksi hän pukeutuu näin. Margery ei ensin vastaa ja tämä ärsyttääkin pappia, joka kyselee häneltä jatkokysymyksiä. Valkoiset vaatteet olivat tarkoitettu vain neitsyille. Ohikulkevat ihmiset syyttävät Margeryä lollardismista ja harhaoppineisuudesta.⁹⁸ Mielestäni tämä kertoo siitä, että teoksessa halutaan korostaa kuinka papisto kiinnittää huomiota vain ulkoisiin seikkoihin, ottamatta kantaa sisäiseen vakaumukseen. Toisaalta pukeutuminen oli tärkeä asia keskiajalla, sillä se kertoi esimerkiksi siitä, mihin yhteiskuntaluokkaan ihminen kuului. Margery halusi viestittää ympäristölleen, millainen sielunmaailma hänellä oli ja kuinka tärkeää Jumalan sana on. Se kiinnitti ihmisten huomion ja sai ihmiset kuuntelemaan, mitä hänellä oli sanottavana, vaikka huomio ei ollutkaan aina hyvää.

Nicole Klan kertoo, että Kempen välillä jopa häiritsevä käytös oli yritys sovittaa omaa itseään muiden joukkoon, sillä pyhän hengen vaikutus oli niin voimakas.⁹⁹ Kuitenkin, vaikka kirjassa hänen näkynsä kuvataan hengellisiksi, monet näyt ovat selitetty hyvin konkreettisilla esimerkeillä. Esimerkiksi Jumala pelasti Margeryn, kun pyhän Margaretin kirkossa ollessaan Margeryn päälle putosi kiviä katosta, kun hän oli rukoilemassa. Hänen pelastumista tästä selitettiin Jumalan armolla ja sillä, että Margery todella oli Jumalan asialla.¹⁰⁰

Raphaela Rohrhofer kertoo tutkimuksessaan valaistumisen kolme vaihetta. Ensin ihminen saattaa kokea paljon vaikeuksia ja tuntea Jumalan läsnäolon, mutta ihminen ei ole vielä täysin yhteydessä Jumalaan, vaan kokee olevansa erillinen henkilö Jumalaa vastaan. Toiseksi Rohrhofer kertoo, että ihminen kokee aistiensa olevan herkemvät, jolloin ihminen myös kokee luonnon eri tavoin ja hän tuntee kiitollisuutta luontoa kohtaan. Kolmantena ihminen alkaa saada merkkejä Jumalalta ja hän aloittaa esimerkiksi käymään keskusteluja Jumalan kanssa. Aina nämä kolme vaihetta eivät kuitenkaan ole täysin selviä, vaan jokin saattaa tulla voimakkaampana kuin toinen ja

⁹⁸ The Book of Margery Kempe 1436: book I:osa 50: rivit 2812-

⁹⁹ Klan 2010: 171, 178.

¹⁰⁰ The Book of Margery Kempe 1436: book I: osa 9: rivit 485-489.

jokin saattaa jäädä pois.¹⁰¹ Margery Kempen kuvaillaan kokeneen aluksi vaikeuksia elämässään. Näkyjä hän alkoi saada lapsen syntymän jälkeen. Hänellä oli monta lasta ja viimeisimmän synnytys oli ollut hankala. Teoksen alussa kirjoittaja kertoo näistä vaikeuksista.¹⁰² Teoksessa kuvataan Margeryn kokemia vaikeuksia ja hän kokee uskonsa ja oman tahtonsa olevan usein ristiriidassa. Rohroferin kolme vaihetta näkyy Kempen elämässä, mutta ne eivät tule järjestyksessä, vaan ovat välillä jopa yhtäaikaan esillä. Teoksessa esitetään, että Margery kokee olevansa läheinen Jumalan kanssa, mutta usein hän kuitenkin kokee olevansa erillinen henkilö, joka kamppailee Jumalaa vastaan.¹⁰³

Luostarit menettivät merkitystään keskiajan lopulla. Aikaisemmin ei ollut pelkoa siitä, että luostarielämä pysähtyisi tai loppuisi kokonaan, mutta keskiajan lähestyessä loppuaan luostarit menettivät pikku hiljaa merkitystään ja vaikutusvaltaansa.¹⁰⁴ Tämä mahdollisesti vaikutti siihen, että kirjoittaja ei halunnut kuvata luostarielämää, vaan hän halusi näyttää, että oli olemassa muitakin vaihtoehtoja uskonnon harjoittamiselle ja siihen omistautumiselle kuin luostarit. Aineistosta esiin noussut Margeryn haluttomuus mennä luostariin on mielenkiintoinen ajattelutapa, vaikka luultavasti monet naiset halusivat kokea ja harjoittaa uskontoaan ilman luostariin menoa. Monesti hyvin suoraviivaisesti ajatellaan, että naiset joko olivat kotona tyttären tai vaimon roolissa tai olivat luostarissa. Keskiajalla uskontoa ei erotettu muusta elämästä omaksi osa-alueekseen niin vahvasti kuin mitä nykyään ja monet halusivat harjoittaa uskontoa ilman, että pitäisi antaa luostarilupauksia.¹⁰⁵ Mielestäni *The book of Margery Kempe* antaa erilaisen kuvan uskonnonharjoittamisesta ja uskontoon suhtautumisesta kuin monet pyhimyselämäkerrat. Uskontoon pystyi omistautumaan myös omasta kotoaan käsin, luostari ei ollut ainoa paikka, jossa Jumalalle omistautuminen onnistui.

Kempestä kertovassa teoksessa tulee monta kertaa esille se, että hän saarnasi ihmisille, vaikka keskiajalla maallikoiden ei ollut lupa saarnata julkisesti ilman lupaa, eikä varsinkaan naisten. Ajateltiin, että ne, joilla ei ollut alan asiantuntemusta, saattoivat levittää vääriä uskomuksia uskonnosta. Keskiajalla oli vallalla käsitys jonka mukaan

¹⁰¹ Rohrhofer 2014, 28.

¹⁰² The book of Margery Kempe 1436, book I: osa I.

¹⁰³ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa I, esim. chapter 4.

¹⁰⁴ Elkins 1988.

¹⁰⁵

maallikot eivät voineet suoraan ymmärtää Raamattua. Tähän tarvittiin viestin välittäjiä ja papit toimivat näinä välittäjinä. Kirkon kanta pysyi tiukkana sen suhteen, kuka sai neuvoa uskonnollisissa asioissa ja miten. Maallikko ei voinut selostaa teologiaa muille, sillä se saattoi vääristää kirkon opin ja antoi näin ollen jalansijan paholaiselle korruptoimaan ihmisten mieliä.¹⁰⁶

Vaikka monet papit ja muut auktoriteetit sallivat Kempen ilmaista omaa uskoaan, se ei tarkoittanut sitä, että hän olisi saanut julkisesti saarnata tai opettaa ihmisiä. Jotkut pitivät hänen käyttäytymistään epäasiallisena ja jos keskiajalla naisen uskottiin olevan heikompi ja alttiimpi paholaisen viettelylle, on ymmärrettävää, että hänen käytöstään ei pidetty suotavana. Pahimmassa tapauksessa hän voisi viedä paholaisen ajatuksia eteenpäin muille ihmisille ja näin ollen estää ihmisten pelastumisen taivaaseen, joka oli keskiajalla pääasiallinen tavoite. Teoksessa kuvataan, kuinka Margery epäili usein, että hänen näkynsä olisivat paholaisen synnyttämiä, mutta hyvien näkyjen ja uskonnollisten kokemusten myötä hän vahvistui siitä, että Jeesus Kristus oikeasti puhui hänelle ja pyhä henki täytti hänen sielunsa.¹⁰⁷ Mystikot olivat avoimia Jumalalle, mutta samalla he olivat haavoittuvaisia saamaan pahan hengen. Siksi oli tärkeää erotella oikeat mystikot niistä, jotka olivat täytyneet pahasta hengestä.¹⁰⁸

Tämä voidaan nähdä tietynlaisena pyrkimyksenä hallita omaa elämäänsä ja tahtona elää niin kuin haluaa. Jotta Margery voisi päästä harmoniaan itsensä kanssa, oli tärkeää, että jokainen elämän osa-alue oli hänen päätettävissään. Elämää ei voi kokonaan hallita, mutta ainakin hänen sydämensä ja omatuntonsa olisivat puhtaita.

Teoksessa kuvataan, miten Margery Kempe vietiin kerran Lontoossa käydessään Canterburyn arkkipiispan luokse, koska häntä epäiltiin kerettiläisyydestä. Arkkipiispan hän sai kuitenkin vakuutettua syyttömyydestään ja oikeaoppineisuudestaan. Kempellä oli ilmeisen hyvät keskustelutaidot, kun hän kerran sai näinkin oppineen ja korkearvoisen herran puolelleen. Tämä kertoo myös siitä, että Margery itse ei voinut olla täysin oppimaton ja tietämätön teologian suhteen. Arkkipiispa antoi Margerylle harvinaisia oikeuksia, kuten antoi Kempen pukeutua täysin valkoiseen ja Kempen

¹⁰⁶ Deane 2011, 54.

¹⁰⁷ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa II: 75: rivit:4229-4234.

¹⁰⁸ Lochrie 2012, 72.

sallittiin myös itse valita synninpäästäjä.¹⁰⁹

Toisaalta teoksessa voidaan nähdä kritiikkiä vallitsevaa kirkon auktoriteettia kohtaan. Ehkä kirjoittaja ei ole hyväksynyt sitä, että oman uskon esiintuominen on hyvin rajoittunutta ja tulee ilmaista tiettyjen normien rajoissa, kuten seuraavasta esimerkistä ilmenee:

Whan thei had etyn, the company mad gret compleynt upon this creatur to the legate,
and seyde uttyrly sche schulde no lengar be in her company les than he wolde
comawndyn hir to etyn flesch as thei dedyn and levyn hir wepyng and that sche schulde
not speke so mech of holynes.¹¹⁰

Kirjoittaja kertoo, miten Margery suljettiin seurueesta pois sopimattoman käytöksen vuoksi, sillä tekstin mukaan hän häiritsi muita itkullaan, sillä ettei hän syönyt lihaa sekä sillä, että hän puhui liikaa pyhistä asioista. Teoksen tekijä tuo Margeryn esiin tällaisessa valossa, jotta lukijalle kasvaisi myötätunto Margeryä kohtaan. Kirjoittaja kuvaa seurueen siinä valossa, että he kohtelivat naista väärin. Kempen ei annettu elää vakauksensa mukaisesti, vaan häntä jopa uhkailtiin, että hän joutuu poistumaan seurueesta, jollei hän lopeta käytöstään. Kirjoittajalla on siis tietty mielipide, jonka hän tuo esille. Jumalalle omistautuminen tulisi olla pääasiallista, eikä ulkoinen olemus ja se, miten ihminen käyttäytyy.

Eriksen kertoo, että vaikka Margery Kempellä itsellään ei ollut minkäänlaista koulutusta, hän silti käyttää evankeliumeissa käytettävää kieltä ja niiden kirjallista muotoa hyväkseen. Margery Kempelle Raamattu oli varmasti hyvin tuttu ja vaikka hän ei ollut oppinut, kirjan kirjoittaja on hyvinkin voinut muotoilla kirjan rakenteen tiettyyn sävyyn. Toisaalta Kempelle Raamatun lisäksi kovinkaan moni muu kirja ei ollut tuttu, joten on loogista, että hän käyttää sellaisen kirjan rakennetta hyväkseen, jonka hän tuntee.¹¹¹

Useimmilla matkoillaan Margery Kempe kohtasi paljon vaikeuksia, sillä monet syyttivät häntä harhaoppiseksi hänen käytöksensä vuoksi. Hän itki ja ylisti Jumalaa

¹⁰⁹ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa I: 15-16.

¹¹⁰ The Book of Margery Kempe 1436, I: 27: 1467-1470.

¹¹¹ Eriksen 2011, 93.

vuolaasti julkisilla paikoilla ja esimerkiksi kesken ruokailun, jonka vuokse seurue häiriintyi. Kirjan mukaan ihmiset kokivat tämän käytöksen häiritsevänä, vaikka monesti mystikkoja ylistettiin. Margeryn taipumus saada näkyjä tapahtui sellaisissa paikoissa ja sellaisina aikoina, jolloin se katsottiin sopimattomaksi. Hän ei ollut nunna tai neitsyt, jolloin hänen käytöksensä ei ollut sopivaa. Kempe rikkoi normeja käytöksellään ja vakaumuksellaan. Hän käyttäytyi aikalaisten mielestä sopimattomasti ja kiusallisesti. Käytöksellään hän nykyaikana olisi voinut saada hullun leiman, tosin monet aikalaisetkin epäilivät hänen olevan jollakin tavalla sairas. Jos hän olisi elänyt luostarissa tai jos hän olisi ollut neitsyt, häneen olisi ehkä suhtauduttu suopeammin. Naineella naisella kuitenkin katsottiin olevan velvollisuuksia, joita tulee noudattaa. Vaimon tulee pitää maineensa puhtaana ja samalla hoitaa perheen suhteita.

Kirjan kirjoittaja tietää, että Kempen elämä on välillä hyvin ristiriitainen sen kanssa, mitä kirkko opettaa. Siksi kirjoittaja kuvaa Margery Kempen käytöksen hyväksyttävänä ja jopa toivottavana.¹¹² Eräässä kohdassa kerrotaan kahdesta papista, jotka ottivat selvää, oliko Kempen käytös samanlaista ilman yleisöä ja oliko Margery Kempe yhtä omistautunut uskollen.

Forasmeche as sche cryid and wept in the syght of the pepil, thei had a prevy conseyt,
hir unwetyng, that thei wolde prevyn whedyr sche cryid for the pepil schulde heryn hir
er not – Than the preistys haddyn the mor trust that it was ryth wel wyth hir whan thei herd hir
cryin in prevy place as wel as in opyn place and in the feld as in the town.¹¹³

Papit siis lopulta uskoivat Kempen olevan oikeasti hyvin omistautunut uskollen. Claire Sponsler esittää, että tämä kertoo siitä, kuinka kirjan kirjoittaja halusi näyttää, miten Margeryn usko ei ollut uhka katoliselle kirkolle, vaan jopa erittäin suotavaa. Kirjoittaja on halunnut painottaa sitä, että kirjassa esitetty tapa ilmaista uskoa on erittäin oikeaoppista hartautta. Margery kuvataan välillä kävelevän hieman harmaalla alueella, mutta kuitenkin säilyttävän oikeaoppisuuden, vaikka hänen käytöksensä välillä rikkoikin yhteiskunnan asettamia rajoja ja naisiin kohdistuvaa käytöskoodia.¹¹⁴

Margery Kempelle Raamattu oli varmasti hyvin tuttu ja vaikka hän ei ollut oppinut,

¹¹² Arnold 2004, 142.

¹¹³ The Book of Margery Kempe 1436, I: 83, rivit 4747-4749 ja 4763-4764.

¹¹⁴ Sponsler 2004, 141-142.

kirjan kirjoittaja on hyvinkin voinut muotoilla kirjan rakenteen tiettyyn sävyyn. Toisaalta Kempelle Raamatun lisäksi kovinkaan moni muu kirja ei ollut tuttu, joten on loogista, että hän käyttää sellaisen kirjan rakennetta hyväkseen, jonka hän tuntee.

Nicole Nolan Sidhu on vakuuttunut siitä, että vaikka Margery ei käyttäytynytkään naiselle sopivalla tavalla, se ei vähentänyt hänen henkistä sanomaansa. Nämä tapaamiset korkea-arvoisien miesten kanssa osoittavat tämän. Monet ihmiset, joita kirjassa kuvataan, syyttävät Margeryä, ja lopulta kirja kertoo, miten nämä henkilöt osoitettiin olevan väärässä Kempen suhteen. Esimerkiksi Canterburyn piispan annettiin kuitenkin säilyttää arvovaltansa kirjassa vakuutuessaan Kempen syyttömyydestä.¹¹⁵ Sidhu kertoo, että juuri tämä aggressiivinen maskuliinisuus, jollaisia Margeryn syyttäjät usein ovat, johtaa usein siihen, että he häviävät taistelun. Margery Kempen suuttumus ja ärtyneisyys eivät koskaan nouse sellaiselle tasolle, että hän ei pystyisi hillitsemään sitä.¹¹⁶ Olen sitä mieltä, että hänen pidättyväinen käytöksensä oikeissa tilanteissa nokkeluuden kanssa auttaa häntä pääsemään eteenpäin ja viemään sanomaansa eteenpäin.

Kuinka tahansa asia onkin, kirkon päättäjät mielsivät mystiikan hyvin tärkeäksi osaksi kirkkoa, jolloin myös mystiikka nousee ihmisten parissa. Tällöin mystiikan käsite myös yksinkertaistuu, ihmiset alkavat nähdä sen tietyllä tapaa. Ja jos joku henkilö on niin sanotusti väärällä tavalla mystikko, hän tekee sen silloin väärin ja kirkon oppeja noudattamatta. Mystiikka käsitteenä ei ole millään tavalla yksiselitteinen, vaan alati yhteiskunnan kanssa muuttuva asia. Mystiikka on myös siinä mielessä jännittävä ilmiö, että se ei ole sukupuolisidonnainen. Sekä miehet että naiset harjoittivat sitä. Naiset huomasivat, että se toi lisää valtaa ja arvostusta, tulivathan näyt suoraan Jumalalta, jolloin naiset yhä enemmän harjoittivat mystisismiä. Harhaopin ja puhdasoppineisuuden välinen raja oli välillä hyvinkin vaikeasti tulkittavissa oleva asia mutta toisaalta harhaopit myös pakottivat ja auttoivat muodostamaan oikean puhtaan uskon. Ne pakottivat itse kunkin miettimään suhdettaan uskontoon ja miettimään, millainen puhdas usko on.

¹¹⁵ The Book of Margery Kempe 1436, book I: 16.

¹¹⁶ Sidhu 2016, 160.

4.2. Näkyjen merkitys keskiaikaisessa yhteiskunnassa

Clarissa W. Atkinson esittää tutkimuksessaan, että Margery Kempe loi itsestään pyhän tehdessään asioita, jotka merkitsivät pyhyyttä hänen maailmassaan, kuten paastoamista, rukousta, selibaattia ja pyhiinvaellusmatkoja.¹¹⁷ Tekikö Kempe tämän tietoisesti, sitä ei voida tietää. Kempe halusi mahdollisesti olla esimerkkinä muille naisille tai sitten hän oli vain erittäin vahvasti uskossaan kiinni, jolloin nämä asiat olivat hänelle tärkeitä ja samalla ne osoittivat myös muille hänen vakaumuksensa. Yllä luetellut asiat merkitsivät pyhyyttä tuona aikana ja monet hakivat valtaa tehdessään näitä asioita. Pyhyys toi arvovaltaa, jota arvostettiin ja henkilöä, jolla tätä arvovaltaa oli, kuunneltiin.

Caroline Walker Bynum on tehnyt kiinnostavan havainnon, jossa hän kertoo, että naismystikoiden kertomukset mystiikasta ovat heidän omakohtaisia kokemuksiaan ja ne ovat hyvin henkilökohtaisia. Miesmystikoiden kirjoittamia kokemuksia käytettiin enemmän teoriana ja uskontoa selittävinä, jolloin ne eivät ole niin omakohtaisia kokemuksia tai painoarvo ei ole niinkään omassa kokemuksessa vaan juuri oman osan tuominen teologiseen keskusteluun.¹¹⁸ Vaikka mystiikan harjoittaminen saattoi tuoda arvovaltaa, se ei välttämättä ollut samanlaista kuin miesten saama valta.

Kirjassa kuvataan, kuinka Kempe erään kirkon seremonian aikana tuntee syvää ahdistusta ja surua. Hän pyysi Kristukselta ymmärrystä ja henkistä tukea, jotta hän ymmärtäisi Jumalan sanan paremmin. Hän kuulee Jeesuksen äänen kauniina melodiana sielussaan:

Crist Jhesu, whos melydiows voys swettest of alle
savowrys softly sowndyng in hir sowle.¹¹⁹

Kempe kuvataan siten erikoisena henkilönä, että hän ei pelkästään nähnyt näkyjä, vaan kuuli myös ääniä ja haistoi tuoksuja mystikkona ollessaan. Patricia Dailey kertoo, kuinka näyt välittävät audiovisuaalisesti Raamatun eri yksittäisiä asioita, kuten hyveitä, ehtoollista ja kirkkoa eli asioita, jotka ovat tärkeitä mystikolle itselleen.¹²⁰ Esimerkiksi

¹¹⁷ Atkinson 1983, 216.

¹¹⁸ Waker Bynum 1991, 190.

¹¹⁹ The Book of Margery Kempe, book I: osa I: 41, rivit 2304-2309.

¹²⁰ Dailey 2013, 64.

Margerylle Jumala välitti hänelle paljon ohjeita liittyen esimerkiksi pukeutumiseen, toisaalta ohjeita tuli myös siitä, että kenelle kannattaa puhua ja missä milloinkin olla.¹²¹

Margery Kempe harjoitti mystiikkaansa kotoaan ja pyhiinvaellusmatkoiltaan käsin. Monet naiset ja miehet, jotka halusivat omistautua uskonnolle, menivät luostariin, jos heillä oli varaa siihen. Kempe ei kuitenkaan ollut ainoa lajissaan. Ermine de Reims oli ranskalainen talonpoika, joka miehensä kuoleman jälkeen alkoi nähdä näkyjä. Hänen rippi-isänsä Jean le Graveur kirjoitti näitä ylös ja lupasi taata hänelle puitteet hänen uskonnon harjoittamiselle. Hänen näkynsä tapahtuivat Ranskassa 1300- luvun lopussa. Erminen näyt olivat Margeryn näkyihin verrattuna kaameita näkyjä demoneista. Hänen suhteensa rippi-isään antoi hänelle kuitenkin voimaa käydä läpi näitä asioita.¹²² Myös Kempen kirjassa kerrotaan olevan rippi-isä, jonka sanottiin olevan tärkeä Margerylle. Eräs tulkinta on, että tämä rippi-isä olisi kirjoittanut kirjan.

Margery Kempen kuvataan saaneen näkyjä välillä liittyen johonkin juhlapyhään tai vaikka jos hän on kulkenut köyhän ihmisen ohi. Toisaalta ainakin aluksi hän meditoi ja rukoili, jotta hänen ajatuksensa kulkisivat oikeita polkuja. Aina hän ei saanut näkyjä ja välillä hän ei tiennyt, mitä olisi ajatellut, joten hänen piti rukouksissaan pyytää välillä apua. Kerran Margeryn pyytäessä apua, että mihin hänen tulisi ajatuksensa suunnata, hän sai viestin Jeesukselta, jossa tämä käski häntä ajattelemaan äitiyttä.¹²³

Näyt esittävät, miten ihmisen pitää mukautua Jumalan tahdon mukaiseksi. Tämä vaikuttaa sekä sieluun että ruumiiseen, sekä ulkoiseen olemukseen että myös sisäiseen olotilaan. Ihmisen sisin on yhteydessä sieluun ja sielu haluaa päästä paratiisiin. Ihmisen ulkoinen olemus taas on tavallaan Jeesuksen ruumiillistuma, joka toimii maanpäällä muiden kristittyjen kanssa.¹²⁴ Margeryn näyt ovat hänelle turvaa ja selkeyttä antavia ja ne antavat voimaa lähteä oikeaan suuntaan. Näyt selittivät Kempelle asioita, jotka hänestä välillä tuntuivat monimutkaisilta.

Margery Kempe epäili joskus itsekkin, että ovatko hänen näkynsä Jumalalta vai demoneilta. Jotkut tutkijat ovat epäilleet, että Kempe sairasti synnytyksen jälkeisen

¹²¹ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa I: 44.

¹²² Blumenfeld-Kosinski 2015, 27-29 ja esim. 47-48.

¹²³ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa I: rivit 402-407.

¹²⁴ Dailey 2013, 65, 72.

masennuksen.¹²⁵ Gwenfair Adams kertoo, kuinka 1400-luvulla uskottiin demonien olevan voimakkaampia kuin ennen ja siksi perinteiset karkotusmenetelmät eivät toimineet. Toisaalta Margerylle demonit välillä olivat suoraan Jumalan lähettämiä, jotka toimivat eräänlaisena rangaistusmenetelmänä. Hän ei päässyt niitä karkuun rukoilemalla vaan hänen piti kärsiä tietty aika. Demonit ja pahat henget eivät siis aina toimineet itsenäisesti, vaan Jumala käytti niitä ihmisten koettelemiseen.¹²⁶ Se, että demonien ajateltiin olevan voimakkaampia kuin ennen, heijastaa mielestäni yhteiskunnassa tapahtuvia muutoksia. Margery Kempen elinaikana oltiin juuri ja juuri selvitty mustan surman ensimmäisestä aallosta, satavuotinen sota oli käynnissä ja kirkko alkoi vähitellen menettää valtaansa. Luultavasti ihmiset ajattelivat, että pahuus oli saanut otteen maailmasta ja erilaiset vitsaukset ja sodat olivat merkkejä tästä. Näin ihmiset helposti heijastavat omia ongelmiaan yhteiskunnassa tapahtuviin asioihin ja ongelmiin. Toisaalta esimerkiksi mustan surman eli ruton ajateltiin olevan Jumalan rangaistus ja osoitus siitä, että kirkko instituutiona oli rappeutunut.

Myös Alison Torn on huomannut, että demonit Margery Kempen teoksessa kertovat voimakkaasta kahtiajakoisuudesta hyvän ja pahan välillä, mikä tulee teoksessa ilmi monesti. Synnytyksen jälkeen Margeryn kerrotaan menettäneen järkensä, jota selitettiin demoneilla. Demonit olivat Margeryn päässä, eivät niinkään ulkopuolisia olentoja. Kun Margery tervehtyi, demonit lähtivät hänen päästään ja järki palasi takaisin.¹²⁷ Enkeleillä puolestaan ei ollut kovin suurta roolia Margeryn elämässä, kuten ei ollut Juliana Norwichlaisellakaan, joka oli Kempen tavoin englantilainen mystikko ja anakoreetti. Raamatun hahmot, kuten Jeesus ilmestyivät yleensä yksin, eivät enkelisaattueessa. David Keckin mukaan enkeleiden merkitys väheni keskiajan kuluessa.¹²⁸ Ainakin Margery Kempen teoksessa demoneilla on selvästi suurempi painoarvo kuin enkeleillä. Kirkko piti monia myöhäiskeskiajan kultteja vaarallisina, koska se halusi uudistaa itseään ja nämä erilaiset kultit eivät edistäneet tätä päämäärää. Nämä kultit olivat pääosin kerettiläisiä, esimerkiksi fraticellit ja bogomiilit. Fraticellit olivat lähtöisin Francis Assisilaisen säännöstä, ja he uskoivat köyhyyteen ja pitivät kirkon vaurautta kauhistuksena. Bogomiilit uskoivat saatanan hallitsevan maailmaa ja he samaistivat saatanan Vanhan Testamentin luojajumalaan. Jotta kaikesta pahasta voisi vapautua, piti

¹²⁵ Kts. esim. Fries 1984, 229.

¹²⁶ Adams 2007, 112-113.

¹²⁷ Torn 2008, 81.

¹²⁸ Keck 1998, 200-201.

noudattaa tarkkaa askeettisuutta. Muutenkin kirkko halusi uudistaa keskiajan yhteiskuntaa. Puhdas ja terveellinen uskonnon harjoitus oli monien kirkonmiesten toiveena, varsinkin kun suuri skisma¹²⁹ oli hajottanut kirkon valtaa.¹³⁰

Margery Kempen näyt eivät rajoittuneet vain kuulo- ja näköaistiin, vaan myös miellyttävän ja erikoisen tuoksun, jolloin Jumala ilmoitti hänelle, että Lynnin priorin kuolee pian. Ja uusi prior saatiin seitsemäntenä päivänä, kuten Jumala oli ilmoittanut.¹³¹ Tässä tapauksessa haju toimi eräänlaisena enteena, joka on melko harvinaista teoksessa.

Nicole Klan on tutkinut pietismää ja erilaisia herätysliikkeiden piirteitä keskiajan kristillisessä mystiikassa. Hän on huomannut esimerkiksi helluntailiikkeen piirteitä Margery Kempen teoksessa. Hän on myös huomannut nykyisten karismaatikoiden piirteitä Margeryn persoonassa. Monet karismaatikot tarvitsevat näkyjä ja kokemuksia Jumalasta, jotta he voivat hyvin, heidän olonsa voi olla ahdistunut, jos Jumala ei ole heihin yhteydessä millään tavoin. Varhaisessa helluntailaisuudessa voi nähdä samoja muotoja kuin teoksessa *The book of Margery Kempe*. Näitä muotoja ovat esimerkiksi hartaus, jatkuva rukoulu, varmuus ja itsenäisyys. Helluntai-liikkeen jäsenet olivat myös taitavia selviämään tiukoista paikoista, kuten Margerynkin kuvataan selvinneen esimerkiksi kerrettiläisyys-syytteistä. Kuitenkin tärkein samankaltainen piirre on kokemus pyhästä hengestä, joka ilmenee esimerkiksi kielillä puhumisena.¹³²

Margery Kempen näyt voidaan nähdä osittain samankaltaisina kuin muidenkin keskiajan mystikoiden näyt, mutta on paljon myös eroavaisuuksia. Richard Kieckhefer on sanonut Margery Kempestä, että tulkitsemme Margeryä väärin, jos huomaamme ainoastaan epäsovinnaisen hänen kirjassaan. Epäsovinnaiset asiat ovat epätavallisia asioita, joita tuon ajan ihmiset eivät normaalisti olisi tehneet. Epäsovinnaisuudet tulevat ilmi sovinnaisen asioiden takia, eli kun Margeryn kerrotaan tehneen jotakin, joka poikkeaa yhteiskunnan normeista.¹³³ Jumala lähetti hänelle näkyjä, jotka antoivat ohjeita ja jotka toivat turvaa, toisaalta hän myös sai näkyjä, jotka toivat paljon turvattomuutta ja

¹²⁹ Roomalaiskatolisen kirkon sisällä syntynyt hajaannus, jolloin jopa kolmekin paavia saattoi olla samaan aikaan hallitsemassa.

¹³⁰ Bailey 213, 192.

¹³¹ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa II: rivit: 4055-4064.

¹³² Klan 2010, 169.

¹³³ Kieckhefer 1998, 41.

kauhua hänen elämäänsä. Toisaalta nämä näyt vahvistivat hänen uskoaan ja antoivat hänelle voimaa jatkaa eteenpäin. Raamatun hahmot ovat nimenomaan hänen ystäviään, eivät niinkään tuomitsijoita, kuten ihmiset yleensä hänen elämässään.

Margery Kempeä on kuvattu hyvin ristiriitaisena hahmona, jota painoivat tietoisuus omasta syntisyydestä ja myös oman sisäisen maailman ja ulkomaailman asettamat paineet. Toisaalta, jos hän ei olisi ollut paljon huomiota herättävä, olisiko hänestä kirjoitettu mitään? Häntä ei missään vaiheessa kuvattu puhtaana Jumalan lähettiläänä, vaan tavallisena epävarmana ihmisenä, jolla oli keskusteluyhteys Jumalan kanssa. Hän sai rohkaisua osalta kirkonmiehistä ja muilta ihmisiltä, vaikka monessa paikassa häntä ei otettukaan avosylin vastaan. Näyt antoivat hänelle tukea ja varmuuden siitä, että hän todella sai tietoa Jumalalta. Vaihtuvat tunnetilat ja koetut asiat saivat paljon kysymyksiä pintaan myös Margeryllä, ja epävarmuus oli asia, joka oli päivittäin mukana hänen kanssaan uskon lisäksi. Hän saattoi olla varma vain siitä, että Jumala oli hänen kanssaan, ja että asiat tapahtuivat kuten pitikin. Kirjan edetessä kohti loppua Margery kuvataan luottaneen tähän yhä enemmän ja enemmän.¹³⁴

Kirjassa on tullut selvästi ilmi kaksijakoisuus, toisaalta Margeryn pelättiin antavan ihmisille vääriä vaikutteita ja toisaalta hän taas nautti tietynlaisesta asemasta, koska monet uskoivat, että hänen näkynsä tulevat Jumalalta. Margeryn hahmossa voidaan nähdä, miten Jeesus on tavallaan yksi hänen persoonistaan. Jeesus on hänen omatuntonsa, ja Margery kuvataan samaistuneen hyvin vahvasti Jeesukseen, välillä jopa niin, että hän tunsu kehossaan samat asiat, kuin mitä Jeesuskin oli tuntenut. Margery Kempe sai siis kirjan edetessä entistä enemmän valtaa, mutta toisaalta hän saattoi vain saada enemmän sisäistä rauhaa, mikä näkyy tyyneytenä ja voimaantumisena. Kirjan edetessä hän tuli enemmän sinuiksi itsensä kanssa, ei pelkästään sisäisesti vaan myös ulkoisesti. Hän ei enää välittänyt siitä, oliko hänellä oikeanlaiset vaatteet ja tukevatko ne hänen uskoaan.¹³⁵

4.3. Margery Kempen suhde kanonisoimisprosessiin

Kirkon piti pitää tarkasti huoli siitä, kuka oli mystikko ja kuka ei. Periaatteessa kuka

¹³⁴ The book of Margery Kempe 1436, kts. esim. book I: osa I: 31.

¹³⁵ The book of Margery Kempe 1436, kts. esim. book I: osa II: 87: rivit 5111-5137.

tahansa saattoi saada Jumalalta ilmoituksia, sillä kaikki olivat samanarvoisia Jumalan edessä. Kuitenkin kirkko tunnusti vain osan mystikoiksi, ja vielä pienemmän osan pyhimyksiksi, sillä muuten kuka tahansa olisi voinut julistautua Jumalan valituksi, jolloin asia olisi ollut vaikeammin kontrolloitavissa.¹³⁶ Clarissa W. Atkinson kertoo, että kristinuskossa oli erilaisia traditioita mystiikkaa koskien, ja osa traditioista katsottiin puhtaammaksi kuin toisia, joten siksi Margery Kempe oli hyvin ristiriitainen hahmo tuon ajan kristinuskon kentällä.¹³⁷ Hänen ei katsottu noudattaneen aivan mystiikan puhtainta muotoa, mutta kuitenkin hänen uskonnolliset näkemyksensä eivät olleet ristiriidassa valtasuuntauksen kanssa.

Tulkitsen tämän niin, että koska yhteisöllä ei ollut enää niin paljon vaikutusvaltaa pyhimykseksi julistamisella kuin aikaisemmin, vaikutti siihen, että Margery Kempeä ei missään vaiheessa julistettu pyhimykseksi. Kanonisointi oli aluksi paikallisten piispojen käsissä, mutta vuonna 1234 paavi oli ottanut kanonisoinnin omiin käsiinsä. Tämän jälkeen tarvittiin aina paavin vahvistus, ennen kuin joku voitiin julistaa pyhimykseksi. Toisaalta häneen suhtauduttiin hyvin ristiriitaisesti muutenkin ja kirkko oli tuona aikana hyvin varovainen siinä, kuka oli puhdasoppinen ja kuka ei. Yhteisön asema oli kuitenkin vielä tärkeä ja yksilön maine yhteiskunnassa vielä tärkeämpi.

Yhteiskunta kuitenkin muovasi mystikkoja tavalla, joka sai mystikot harjoittamaan vakaumustaan tietyllä tapaa ja samalla mystikoista tuli pyhyiden malleja muille yhteiskunnan jäsenille. Mystikot siis toimivat pyhyiden symboleina yhteiskunnassa. Mystikot toimivat henkilökohtaisen Jumalan kokemisen merkkeinä ja symboleina. Jotkut mystiikan ilmenemismuodot eivät olleet niin suotavia yhteiskunnassa kuin muut ja jotkut aiheuttivat epäilyjä, kuten Margery Kempekin välillä. Yhteiskunta kuitenkin asetti arvoa julkisesti uskoaan ilmaiseksi henkilöille, muuten tästä julkisuudesta ei olisi ollut merkitystä. Jos henkilö sai epäilyjä niskaansa, tämä oli merkki siitä, että hänen pitäisi saada omat sisäiset intentiot tasapainoon julkisen kuvan kanssa.¹³⁸

Margery Kempeä ei kuitenkaan esitetä täydellisenä ja täysin kuuliaisena henkilönä. Voisi kuvitella, että jos kirjoittaja on halunnut ottaa esille mallin; eräänlaisen ihanteen,

¹³⁶ Ozment 1981, 115.

¹³⁷ Atkinson 1985, 40.

¹³⁸ Davis 2011, 71-74.

niin hän olisi kirjoittanut pyhimyksen kaltaisen henkilön elämästä. Margery Kempe ei kuitenkaan ole tällainen. Kirjassa esitetään ja kerrotaan Kempen lukuisista vaikeuksista ja taisteluista oman uskonsa sovittamista yhteiskunnan normien mukaiseksi. Hänen aviomiehensä ei aina hyväksy Margeryn tekoja ja päätöksiä, varsinkaan selibaattiin ryhtymistä. Kempe taistelee myös itsensä kanssa. Hän käy jatkuvasti sisäistä kamppailua maallisten halujen ja uskonsa kesken.¹³⁹

Margeryn kuvataan saaneen hyväksyntään korkea-arvoisilta papeilta ja piispoilta. Margeryn tekemät ihmeet ja näyt voidaan nähdä Lewisin mukaan pyrkimyksenä tehdä Margery Kempestä eräänlainen kulttihahmo. Kempeä ei milloinkaan kanonisoitu, mutta monet saivat oman kulttinsa ilman kanonisoimistakin.¹⁴⁰ Humber-joen seudulla hänet pidätettiin jälleen kerran lollardismista, mutta onneksi siellä oli henkilö, joka oli nähnyt hänet yhdessä Yorkin arkkipiispan kanssa. Tämän vuoksi hänet päästettiin lähtemään ja kirjassa kuvaillaankin, että hän pakeni Jeesuksen nimessä pois.¹⁴¹ Suhteet korkea-arvoisiin henkilöihin toivat usein helpotuksen tilanteeseen, vaikka Kempen kuvallaan antaneen aina kaiken kunnian Jeesukselle. Hänen näkynsä eivät olleet kuitenkaan tärkeitä vain hänelle, vaan selvää on, että ne olivat tärkeitä myös muille. Katherine J. Lewis on pohtinut syitä kirjan kirjoittamiselle ja hän onkin nähnyt monia syitä, miksi Kempe haluttiin nostaa pyhimykseksi. Englannissa oltiin hyvin kiinnostuneita pyhistä papeista ja piispoista. Lewis lisää, että kanonisoiminen vähentyi muutenkin keskiajan kuluessa. Kanonisoiminen oli pitkä prosessi, joka oli kuluttavaa sekä kirkolle että kanonisointia ajaville tahoille, eikä ollut varmaa, että kirkolta tulisi myöntävä vastaus prosessin jälkeen. *The book of Margery Kempe* on kirjoitettu englanniksi, joten se olisi pitänyt kääntää latinaksi ja vaikka naispyhimyksiä oli paljon, heitä oli kuitenkin vähemmän kuin miehiä.¹⁴²

Englannissa oli tarpeeksi naispyhimyksiä, kuten pyhä Mildrith ja pyhä Leoba, ja esimerkiksi pyhän neitsyt Marian kultti oli erittäin elinvoimainen, joten Kempen kanonisoimiselle ei ollut pakottavaa tarvetta. Hänet otettiin monessa paikassa ristiriitaisesti vastaan ja ehkä siitä olisi noussut liikaa melua, jos hänet olisi nostettu ehdolle pyhimykseksi. Toisaalta jotkut ovat sitä mieltä, että Kempen teos on

¹³⁹ The book of Margery Kempe 1436: book I: osa I: 4.

¹⁴⁰ Lewis 2004, 205-209.

¹⁴¹ The book of Margery Kempe 1436, book I: osa II: rivit: 3190-3194.

¹⁴² Lewis 2004, 212.

pyhimyselämäkerta. Alison Torn on tuonut esille, että *The book of Margery Kempe* on hagiograafinen teos, sillä hänen mielestään teos on suunnattu juuri korkea-arvoisille kirkonmiehille, jotka voisivat myöntää Margerylle pyhimys-statusen.¹⁴³

Myös Stephen Wilson kertoo, kuinka hyveellinen elämä ja ihmeiden tekeminen saattoivat tehdä ihmisestä pyhimyksen. Ihmiset yleensä kuitenkin antoivat painoarvoa enemmän ihmeille. Wilson selittää, että tietty yksilö saattoi saada epävirallisen pyhimyksen statusen, jos hän oli ihmisten suosiossa ja muut antoivat painoarvoa hänen teoilleen ja kunnioittivat häntä. Virallinen kanonisaatio mahdollisesti seurasi tätä.¹⁴⁴ Margery Kempen kerrotaan eläneen hyveellistä elämää ja hänen kerrotaan tehneen ihmetekojakin, kuten se, että hän pystyi ymmärtämään vieraskielistä ihmistä ja vieraskielinen häntä.¹⁴⁵ Kuitenkaan hän ei saavuttanut suurta suosiota ihmisten joukossa, vaan häntä usein pidettiin hieman omituisena.

Miesten ja naisten kanonisoiminen oli muutenkin erilaista, ihan jo pelkästään siksi, että miehet ja naiset tekivät erilaisia asioita eläessään. Margery Kempekin kuvataan usein saaneen puhtaan paperit, mutta pyhiinvaeltajat, jotka olivat hänen kanssaan tekemisissä, joutuivat syytetyiksi. He kuitenkin pääsivät pois vankilasta seuraavana päivänä, koska oli tullut myrsky, jota ihmiset ovat pitäneet merkinä siitä, että Kempe on syytön.¹⁴⁶

Teoksessa kuvailtu Margery Kempen oman uskonnollisuuden esiintuominen oli hyvin poikkeavaa verrattuna aikalaisnaisiin. Vaikka naiset eivät saaneet saarnata tai tuoda muuten julki omia tulkintojaan teologiasta, Kempen kuvailtiin liikkuvan hyvin maailmassa, joka oli pääosin suunnattu vain miehille. Teoksessa tulee ilmi, miten Kempe toi uskoaan esille esimerkiksi pukeutumisessaan ja elekielellään sanallisen ilmaisun lisäksi. Vaikka Kempe joutuikin kirjan mukaan monesti kiperiin tilanteisiin, hän selvisi niistä kuitenkin suhteellisen hyvin.

Kempe toimi myös eräänlaisena edelläkävijänä, hän osoitti, että naisen halutessa ilmaista uskoaan, luostari ei ollut ainoa paikka tähän tarkoitukseen. Näyt välillä mutkistivat hänen elämäänsä, mutta ne antoivat paljon turvaa ja myös selkeyttä siihen,

¹⁴³ Torn 2008, 88.

¹⁴⁴ Wilson 1985, 9.

¹⁴⁵ The Book of Margery Kempe 1436: book I: 33.

¹⁴⁶ The Book of Margery Kempe 1436: book I: osa 47.

miten elää. Varmasti ei voida sanoa, oliko pyhimykseksi julistaminen kirjan kirjoittajan päämääränä, mutta ainakin tietynlaisia piirteitä siitä voidaan nähdä. Kempeä ei julistettu pyhimykseksi, mutta toiminnallaan hän kuitenkin oli avaamassa ovia muille naisille toimia yhteiskunnassa.

5. Lopuksi

Lähilukutekniikka on ollut tärkeä työväline tätä tutkimusta tehdessä. Teoksessa on tullut ilmi tietynlaista kerroksellisuutta ja monimerkityksellisyyttä. Esimerkiksi Margery kuvataan erittäin hartaana ja jopa pyhänä naisena, jolla on erityinen suhde Jumalaan ja sitä on haluttu korostaa. Toisaalta asioilla on aina myös toinen puoli. Margeryn kuvataan joutuneen monesti kuulusteluihin harhaopeista ja julkisesta saarnaamisesta. Kempen hahmo on hyvin kahtiajakoinen. Teoksessa tulee hyvin paljon esille se, miten Margeryn uskonnollinen matka kirjan aikana on hyvin myrskyisä. Kuitenkin hän lopulta löytää oman paikkansa uskonnolliselta kentältä.

Kuten kaikilla ihmisillä myös Margeryllä oli eläessään paljon erilaisia rooleja, joiden kautta hän ilmensi itseään. Eri roolit toimivat eri tavoin tilanteissa ja vaikka äiteys ei ollut teoksessa kuvattuna juurikaan, on sillä kuitenkin ollut iso merkitys Margeryn elämässä. Margeryn kokemat uskonnolliset kokemukset olivat hyvin voimakkaita, joita hän ei voinut pitää sisällään. Hän yritti kertoa näistä kokemuksistaan julkisesti mutta useimmiten sen ei katsottu olevan sopivaa. Keskiajalla oma yhteisö oli hyvin tärkeä ja sen normeista poikkeamista ei katsottu hyvällä. Kuitenkin Margery onnistui jotenkin luovimaan oman uskonsa ja yhteiskunnan normien viidakossa käyttäen keinoja, joita olen tässä tutkielmassa käyttänyt.

Kempen toiminnan kuvauksissa on havaittavissa yhtymäkohtia Lutherin opetukseen. Luterilaisen uskon opin ydinhän on se, että usko yksin on avain pelastukseen ja hyvät työt syntyvät aidosta uskosta, eivät materiasta tai esimerkiksi anekapasta.¹⁴⁷ 1400-luvulla kristinuskossa oli monia liikkeitä, jotka protestoivat valtauskontoa vastaan. Yhteistä näille eri liikkeille oli juuri se, että ne kritisoivat kirkon liiallista maallistumista ja liian maallisen omaisuuden haalimista. Kirkon ajateltiin olevan tullut liian kauas sen alkuperäisestä olemuksesta. Vaikka Kempe ei varsinaisesti ollutkaan harhaoppinen, hänen ajatuksissaan oli paljon samaa kuin mitä monet katolilaisista uskoa kritisoineiden mielestä oli. Kun Luther esitti ajatuksensa 1500-luvulla, ne eivät olleet mitenkään uusia. Kirjassa voi siis nähdä tiettyä uskon murrosta jo tuolloin. Kirjoittaja on voinut hyvinkin olla pappi, joka on halunnut tuoda ajatuksiaan esille jonkun muun henkilön kautta,

¹⁴⁷ Evl.fi: Mitä luterilaisuus on? Viitattu 19.1.2016.

jolloin se ei ehkä ollut kirkon mielestä niin paha asia ja toisaalta, kirjassa ei suoranaisesti kritisoida katolista uskoa, vaan painotetaan omaa henkilökohtaista uskoa ja luottamusta Jumalaan.

Pääkysymyksenä ei ole ollut se, oliko Margery Kempe todella oikea harras mystikko, vaan se, että olen yrittänyt ymmärtää teoksessa kuvatun henkilön tekemiä ratkaisuja ja tekoja, ja olen myös yrittänyt nähdä mahdollisia motiiveja ja syitä näihin asioihin. Välillä hänen tekonsa olivat ristiriidassa hänen kuvatun ajatusmaailmansa kanssa, mutta se ei ollenkaan vähennä hänen uskottavuuttaan, vaan kertoo vain hänen omasta inhimillisyydestään ja olemuksestaan. Ihmiset hänen ympärillään suhtautuivat häneen ristiriitaisesti ja nämä teoksessa kuvatut suhteet kertovat paljon keskiaikaisen yhteiskunnan moraaleista ja arvoista.

The Book of Margery Kempe-teoksessa on tullut hyvin vahvasti ilmi erilaiset tunnereaktiot ja niiden vaikutus Margeryn uskonnon kokemiseen. Tunnereaktiot eivät vaikuttaneet vain hänen omaan elämäänsä, vaan myös hyvin paljon ihmisiin hänen ympärillään. Jotkut ihmiset kiusaantuivat niistä ja toiset taas kokivat Margeryn hengessä hyvin voimakkaan Jumalan läsnäolon. Vaikka hänen käytöksensä ja arvomaailma oli välillä hyvinkin erilainen kuin hänen kanssaihmisten, hän kuitenkin pohjimmiltaan pystyi sopeutumaan erilaisiin ympäristöihin ja ihmisiin todella hyvin. Yksityinen ja julkinen puoli hänen elämässään siis kietoutui hyvin vahvasti yhteen, eikä näitä kahta voi useinkaan kovin hyvin erottaa toisistaan. Toisaalta ihmisten elämässä nämä kaksi puolta ovat välillä hyvin samankaltaiset, mutta kuitenkin ihmisten erilaiset roolit tulevat esille eri tilanteissa ja eri ihmisten kanssa. Teoksessa voikin nähdä naisen, jolla on erilaisia rooleja elämässään ja joiden kanssa hän joutuu tasapainottelemaan. Teoksessa oleva kuvaus Margery Kempen elämästä valaisee pienen osan keskiajan ihmisen elämää ja siihen liittyviä tunteita, ajatuksia ja kohtaamisia muiden ihmisten kanssa.

The Book of Margery Kempe-teoksessa esitetty kuva uskonnonharjoittamisesta oli hyvin poikkeava verrattuna muihin kuvauksiin. Teoksessa esitettiin, miten nainen voi ja pystyy olemaan vakaumuksellinen ja uskonnollinen myös kotoaan käsin ja miten myös nainen pystyy käymään pyhiinvaelluspaikoilla. Luostarit eivät olleet ainoita paikkoja, joissa naiset pystyivät olemaan ja harjoittamaan uskontoa. Margery Kempe luonnollisesti kohtasi vaikeuksia uskonnollisella matkallaan, mutta hän kuitenkin selvisi

niistä oman uskonsa voimin. Kirjassa on kuvattu myös hänen epäilyjään siitä, onko hänen uskonsa puhdasta, mutta keskustelut eri ihmisten ja Jumalan kanssa saivat hänet vakuuttuneeksi omasta uskostaan. Hän ei ollut yksin matkallaan, sillä hän sai paljon vahvistusta kirkon parissa toimivilta ihmisiltä. Toisaalta monet Raamatun henkilöistä olivat enemmän hänen turvanaan kuin monet muut. Tiukan paikan tullen näyt ja keskustelut näiden henkilöiden kanssa antoivat hänelle voimaa silloin kun kaikki muut kaikkosivat hänen elämästään.

Margery kuvattiin kokeneen monia eri tunnetiloja, esimerkiksi surullisuutta, joka ilmeni itkuna. Itku ja kyyneleet toimivat oman uskon ja vakaumuksen esiintuojina, kuin myös stressin helpottajina. Aina hänen kyyneleitänsä ei otettu vakavasti, mutta kuitenkin ne kertovat hyvin paljon siitä, mitä itkemisestä ajateltiin keskiajalla. Silloin kuin kyyneleet toimivat kristillisen vakaumuksen ilmentymänä, niitä pidettiin hyvänä ja jopa toivottavana. Joka tapauksessa näyt selvittivät hänelle asioita ja välillä toivat ratkaisun ja välillä antoivat lisää pohtimisen aihetta. Näkyjensä avulla hän jäsensi maailmaa. Margeryn sisäiset pohdinnat ja hänen fyysinen olemuksensa eivät olleet useinkaan ristiriidassa keskenään, vaan hänen fyysinen olemuksensa ja kehonsa viestivät erilaisista olotiloista ja ajatuksista, joita Margery kuvattiin tunteneen.

Uskonto toi Margeryn elämään muutakin kuin perheen vaimona ja äitinä olemisen. Mystiikka antoi hänelle tietoisuuden Jumalasta, jollaista hänellä ei ainakaan tiedettävästi ole ollut. Se antoi tietynlaista syvyyttä ja uusia mahdollisuuksia ja vastauksia elämän eri tilanteissa. Erilaiset näyt ja keskustelut Raamatun henkilöiden kanssa eivät aina antaneet niitä vastauksia, joita Margery toivoi, mutta silti ne kuitenkin aina veivät hänet sinne, mihin hänen kuuluikin mennä. Margery kasvoi omassa uskossaan samalla kun hän eli elämäänsä. Matka omaan uskonnollisuuteen ja henkisyyteen on tärkeää, sillä ilman sitä olemme epätasapainossa ja helposti väsyttämme itseämme, kun emme tiedä, mikä on tärkeää.

Teoksessa kuvattu Margeryn elämä johti hänet löytämään oman polkunsaa vaikeuksien ja harha-askeleiden jälkeen. Luostarissa oleminen ei ollut hänen kutsumuksensa, mutta kuitenkin hän pystyi löytämään oman uskonnollisen identiteetin, vaikkakin yhteiskunnan normien ja sääntöjen ulkopuolelta. Margery ei ollut yksin, vaikka hän ottikin etäisyyttä perheeseensä teoksen mukaan. Hänellä oli kuitenkin ystäviä kirkon

piirissä ja näiltä henkilöiltä hän sai tukea ja puolustusta silloin kun hän sitä tarvitsi. Margery koki usein vastustusta muiden ihmisten taholta, mutta myös hän itse oli usein itsensä pahin vihollinen. Välillä hän uskoi ajatustensa ja näkynsä tulevan paholaiselta, mutta kuitenkin hän pystyi vastustamaan näitä ajatuksia ja monessa epäselvässä tapauksessa hän sai vahvistusta muilta tai itse Jumalalta. Usein viettely ja maanittelu syntyivät ovat vaikeampia vastustaa kuin selvä kehottaminen ja pakotus. Teoksessa kerrottiin kuitenkin, miten Margery selvisi koettelemuksista voittajana. Margery kertoi näistä kokemuksistaan matkoillaan ja omassa kaupungissaan, minkä katsottiin olevan ongelmallista. Margery ei ole saanut pyhimys-statusta, mutta Anglikaaninen kirkko on kuitenkin antanut hänelle kunniamaininnan. Vaikka hän ei pyhimys olekaan, niin hän on silti kiinnostava ja kysymyksiä paljon herättävä hahmo. Hänen omalaatuinen olemuksensa ja oman uskonsa esiintuominen ovat niitä asioita, jotka herättivät kiinnostuksen aikalaisissa ja nykyajan ihmisissä.

Lähteet ja kirjallisuus

Alkuperäisaineisto

The Book of Margery Kempe (1436). Edition by Lynn Staley. Kalamazoo, Michigan, Medieval Institute Publications, 1996.

Tutkimuskirjallisuus

Allen, Prudence: *The Concept of Woman: The Early Humanist Reformation, 1250-1500*, part 1. Wm. B. Eerdmans Publishing, 2005.

Arnold, John & Lewis, Katherine J.: *A Companion to The Book of Margery Kempe*. DS Brewer, 2004.

Atkinson, Clarissa W.: *Mystic and pilgrim: the book and the world of Margery Kempe*. Cornell University Press, 1983.

Backman, Clifford R.: *Worlds of Medieval Europe*. Oxford University Press, 2002.

Bale, Anthony (trans.): *The book of Margery Kempe*. Oxford University Press, 2015.

Barstow, Anne Llewellyn: "Joan of Arc and female mysticism", *Journal of Feminist Studies in Religion* 1, No. 2 (1985), pp. 29-42.

Beckwith, Sarah: *Christ's Body: Identity, Culture and Society in Late Medieval Writings*. Routledge, 2005.

Bradley-Warren, Nancy: *The Embodied Word: Female Spiritualities, Contested Orthodoxies, and English Religious Cultures, 1350–1700*. The Catholic University of America Press, 2012.

Caciola, Nancy: *Discerning Spirits: Divine and Demonic Possession in the Middle Ages*. Cornell University Press, 2003.

Carter, Ronald: *Investigating English Discourse: Language, Literacy, Literature*. Taylor and Francis, 1997

Castagna, Valentina: *Re-Reading Margery Kempe in the 21st Century*. Peter Lang, 2011.

Cherewatuk, Karen: "Becoming Male, Medieval Mothering, and Incarnational Theology in *Sir Gawain and the Green Knight* and the *Book of Margery Kempe*", *Arthuriana* 19, No. 3 (2009), s. 15-24.

Cohen, Jeffrey J.: *Medieval Identity Machines*. University of Minnesota Press, 2003.

Classen, Constance: *The Deepest Sense: A Cultural History of Touch*. University of Illinois Press, 2012.

Colwell, Tania: "Medieval Masculinities: Transgressions and Transformations", teoksessa: *Our medieval heritage : Essays in honour of John Tillotson for his 60th birthday*, toim. Linda Rasmussen, Valerie Spear & Dianne Tillotson. Merton Priory Press, 2002, s. 137-156.

Crane, Susan: *The Performance of Self: Ritual, Clothing, and Identity During the Hundred Years War*. The Middle Ages Series. University of Pennsylvania Press, 2002.

Dickens, Andrea Janelle: *Promised Bodies: Time, Language, and Corporeality in Medieval Women's Mystical Texts*. Columbia University Press, 2009.

Elliott, Dyan: *Spiritual marriage: sexual abstinence in medieval wedlock*. Princeton University Press, 1993.

Elkins, Sharon K.: *Holy Women of Twelfth-Century England*. University of North Carolina Press, 1988.

Eriksen, Roy: *Studies in Religion and the Arts: Sacred Text – Sacred Space: Architectural, Spiritual and Literary Convergences in England and Wales* (1): An arena for the holy: The imitatio francisci of Margery Kempe, toim. Sterrett, Joseph and Thomas, Peter. Brill, 2011.

French, Katherine L.: *Middle Ages Series: Good Women of the Parish: Gender and Religion After the Black Death*. University of Pennsylvania press, 2008.

Fries, Maureen: Margery Kempe, *Introduction to the Medieval Mystics of Europe*, toim. Szarmach, Paul E.. SUNY press, 1984.

Goldberg, P. J. P.: *Women, work, and life cycle in a Medieval economy: women in York*

and Yorkshire c.1300-1520. Clarendon Press, 1992.

Higgs, Laquita: "Margery Kempe: 'Whete-breed or Barly-breed?'"', *Mystics Quarterly* 13, No. 2 (1987), s. 57-64.

Keck, David: *Angels and Angelology in the Middle Ages*. Oxford University Press, 1998.

Kieckhefer, Richard: "Convention and Conversion: Patterns in Late Medieval Piety", *Church history* Vol. 67, No. 1 (1998), s. 32-51.

Klan, Nicole: "'Something fearful': Medievalist scholars on Affective Piety and Pentecostal Evangelism: Experiential Theology and 'The Book Of Margery Kempe'", *Religion & Literature*, Vol. 42, No. 1/2 (2010) p. 5-22.

Lerner, Gerda: *The creation of feminist consciousness: from the Middle Ages to eighteen-seventy*. Oxford University Press, 1993.

Lindgren, Erika Lauren: *Sensual encounters: monastic women and spirituality in medieval Germany*. Columbia University Press, 2009.

Lochrie, Karma: *Margery Kempe and Translations of the Flesh*. University of Pennsylvania Press, 1991.

MacKendrick, Karmen: "Impossible Confessions", teoksessa: *Material spirit: Religion and Literature Intranscendent*, toim. Gregory C. Stallings, Manuel Asensi & Carl Good. Perspectives in Continental Philosophy. Fordham University, 2014, s. 35-48.

Magnússon, Sigurður Gylfi & Szijártó, István M.: *What is microhistory? Theory and Practice*. Taylor and Francis, 2013.

Morse, Mary: "'Tak and bren hir': Lollardy as conversion motif in the book of Margery Kempe", *Mystics quarterly* 29, No. 1/2 (2003), s. 24-44.

Newman, Barbara: *From Virile Woman to WomanChrist: Studies in Medieval Religion and Literature*. University of Pennsylvania Press 1995.

Niiranen, Susanna: *Naistrubaduurit- Keskiajan oppineita naisia?*, http://www.kasvatus-ja-aika.fi/dokumentit/niiranen_0603141157.pdf.

Ozment, Steven: *The Age of Reform, 1250-1550 : An Intellectual and Religious History of Late Medieval and Reformation Europe*. Yale University Press, 1981

Pazos, Antón M.: *Compostela International Studies in Pilgrimage History and Culture: Redefining Pilgrimage: New Perspectives on Historical and Contemporary Pilgrimages*. Taylor & Francis, 2014.

Petroff, Elizabeth Alvil: *The mystics*. <https://www.christianhistoryinstitute.org/magazine/article/women-in-medieval-church-mystics/>

Poor, Sara S.: *Mechthild of Magdeburg and her book: Gender and the making of textual authority*. University of Pennsylvania Press, 2004.

Riehle, Wolfgang & Scott-Stokes, Charity: *The Secret Within: Hermits, Recluses, and Spiritual Outsiders in Medieval England*. Cornell University Press, 2014.

Robins, B.R.: ”Discerning voices in the trial of Joan of Arc and ‘The Book of Margery Kempe’”, teoksessa *Fifteenth-Century Studies* 38, toim. Barbara I. Gusick. Boydell & Brewer, 2013, s. 175-234.

Rohrhofer, Raphaela Sophia: *Familial Discourses in The Book of Margery Kempe : Blyssed be the wombe that the bar and the tetys that yaf the sowkyn*. Europäische Hochschulschriften/ European University Studies/ Publications Universitaires Européennes 473. Peter Lang, 2014.

Sanok, Catherine: *Her Life Historical : Exemplarity and Female Saints' Lives in Late Medieval England*. University of Pennsylvania Press, 2004.

Scott-Stokes, Charity: ”Margery Kempe: Her Life and The Early History of Her Book”, *Mystics Quarterly* 25, No. 1/2 (1999), s. 9-68.

Setälä, Päivi & Ahl, Eva: *Pyhä Birgitta: Euroopan suojeleuspyhimys*. Otava, 2003.

Shaffern, Robert W.: ”Indulgences and Sainly Devotionalisms in the Middle Ages”, *The Catholic Historical Review* 84, No. 4 (1998), s. 643-661.

Sheldrake, Philip: *Spirituality: A Brief History*. Wiley Blackwell Brief Histories of Religion 2. Wiley, 2013.

Slade, Carole: "Alterity in Union: The Mystical Experience of Angela of Foligno and Margery Kempe", *Religion & Literature* 23, No. 3 (1991), s. 109-126.

Sponsler, Claire: "Margery Kempe, Drama and Piety", teoksessa: *A Companion to the Book of Margery Kempe*, toim. John Arnold & Katherine J. Lewis. Brewer 2004, s. 129-144.

Stanton, Robert: "Lechery, Pride, and the Uses of Sin in the Book of Margery Kempe", *Journal of Medieval Religious Cultures* 36, No. 2 (2010), s. 169-204.

Stephen, Wilson: *Saints and their cults: studies in religious sociology, folklore, and history*. Cambridge University Press, 1984.

Summit, Jennifer: *Lost Property: The Woman Writer and English Literary History, 1380-1589*. University of Chicago Press, 2000.

Tanner, Norman: *Ages of faith: Popular Religion in Late Medieval England and Western Europe*. I.B.Tauris, 2008.

Voaden, Rosalynn: "Drinking from the Golden Cup: Courtly Ritual and Order in the *Liber specialis gratiae* of Mechtild of Hackeborn", *Mystics Quarterly* 26, No. 3 (2000), s. 109-119.

Walker Bynum, Caroline: *Fragmentation and Redemption: Essays on Gender and the Human Body in Medieval Religion*. Zone Books, 1991.

Weinstein, Donald & Bell, Rudolf M.: *Saints and society: the two worlds of western Christendom, 1000-1700*. The University of Chicago Press, 1986.

Yoshikawa, Naoë Kukita: "Veneration of Virgin Martyrs in Margery Kempe's Meditation: Influence of the Sarum Liturgy and Hagiography", teoksessa: *Writing Religious Women: Female Spiritual and Textual Practices in Late Medieval England*, toim. Denis Renevey & Christiania Whitehead. University of Toronto Press, 2000, s. 177-196.